

**T.C.**  
**SAKARYA ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**  
**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK İYİ OLMA İLE TOPLULUK HİSSİ**  
**ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER**  
**AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**NİHAL EROĞLU**

**MAYIS 2013**



**T.C.**  
**SAKARYA ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**  
**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK İYİ OLMA İLE TOPLULUK HİSSİ**  
**ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER**  
**AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**  
**NIHAL EROĞLU**

**DANIŞMAN:**  
**DOÇ. DR. AHMET AKIN**

**MAYIS 2013**

## BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.



NIHAL EROĞLU

“Psikolojik iyi olma ile topluluk hissi arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan Doç. Dr. Ahmet AKIN (imza)

Üye Yrd. Doç. Dr. Ali Haydar SAB (imza)

Üye Doç. Dr. Esat ÇETİN (imza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

18.6./20.13

Enstitü Müdürü  
**Doç. Dr. İsmail GÜLEÇ**  
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

## ÖNSÖZ

Bu araştırmada lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma topluluk hissini arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler (cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, ebeveyn tutumu) açısından incelenmesi yapılmış, elde edilen bilgiler bu konuda çalışma yapanların bilgisine sunulmuştur.

Tez çalışmam süresince yardımlarını esirgemeyen ve beni bu yolda her zaman destekleyen değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Ahmet Akın'a, yüksek lisans öğrenimin boyunca bana her zaman destek olan sevgili eşime, aileme, bana yüksek lisans yapma fırsatı sunmak için çalışma şartlarını uygun hale getiren okul müdür yardımcımız Raşsan Polat Yaman'a ve araştırmada yer alan lise öğrencilerine teşekkürlerimi sunarım.

**Nihal EROĞLU**

## ÖZET

### PSİKOLOJİK İYİ OLMA İLE TOPLULUK HİSSİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Eroğlu, Nihal

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı,  
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ahmet Akın

Mayıs, 2013. 107, Sayfa.

Bu araştırmanın amacı psikolojik iyi olma ile topluluk hissi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın diğer bir amacı, bu iki kavram arasındaki ilişkinin cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, ebeveyn tutumları değişkenleri açısından incelemektir.

Araştırma 2011-2012 öğretim yılında Balıkesir Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 368 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada ölçme araçları olarak lise öğrenimi gören öğrencilerin; cinsiyeti, algılanan gelir düzeyi, ebeveyn tutumları hakkında bilgi toplamak amacıyla "Bilgi Toplama Formu" kullanılmıştır. Lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerini belirlemek amacıyla, Ryff (1989a) tarafından geliştirilen ve Akın, Demirci, Yıldız, Gediksiz ve Eroğlu (2012) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Psikolojik İyi Olma Ölçekleri'nin 42 maddelik formu kullanılmıştır. Lise öğrencilerinin topluluk hissi düzeylerini belirlemek amacıyla, Chiessi, Cicognani ve Sonn, (2010) tarafından geliştirilen ve Akın, Kocaman ve Eroğlu (2012) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Topluluk Hissi Ölçekleri'nin 20 maddelik formu kullanılmıştır. Ayrıca veriler; Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, t testi ve ANOVA ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda, psikolojik iyi olma ile topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olmadığı görülmüştür. Lise öğrencilerinin topluluk hissi düzeylerinde

cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, algılanan ebeveyn tutumu açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerinde cinsiyet ve algılanan ebeveyn tutumları açısından anlamlı farklılıklar sergilediği, algılanan gelir düzeyi açısından anlamlı farklılıklar sergilemediği görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlar tartışılmış ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Psikolojik iyi olma, Topluluk Hissi



## **ABSTRACT**

### **PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND SENSE OF COMMUNITY TERMS OF DIFFERENT VARIABLES**

Eroğlu, Nihal

Master's Thesis, Institute of Educational Sciences, Department of Educational  
Sciences, Subfield of Psychological Services in Education

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet Akın

May, 2013. 107, Pages.

The aim of this study is to analyze the relationship between social self-efficacy and psychological well-being. The other aim of this study is to investigate the relationship between these two terms in the way of variables such as gender, perceived income status and parental attitudes.

The research consists of 368 students studying at Balıkesir Sırrı Yırcalı High School in 2011-2012 academic year. In the research, A Data Collection Form is used for this purpose as the instrument of measurement to gather information concerning high school students' genders, perceived income status and parental attitudes. Scales of Psychological Well-Being Form of 42 point, developed by Ryff (1989a), and adapted into Turkish by Akın, Demirci, Yıldız, Gediksiz and Eroğlu (2012), has been used to measure the Psychological Well-Being levels of students. In addition, The Sense of Community Scale Form of 20 point, developed by Chiessi, Cicognani ve Sonn (2010), adapted into Turkish by Akın, Kocaman and Eroğlu (2012) has been used to determine the Sense of Community levels of the students. Moreover, data are analyzed via Pearson Product Moment Correlation, T test and ANOVA.

As a result of this research, it is seen there's no relationships between sense of community levels and psychological well-being. Sense of community levels of high school students shows no significant differences in terms of gender, in terms of perceived income, perceived parental attitudes. Psychological well-being levels of

students present meaningful differences with gender and parental attitudes whereas they don't present meaningful differences concerning with income status. Results are discussed and some recommendations are stated for future researches.

**Keywords:** Psychological well-being, Sense of community

## İÇİNDEKİLER

Bildirim .....	ii
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası .....	iii
Önsöz .....	iv
Özet .....	v
Abstract .....	vii
İçindekiler.....	ix
Tablolar Listesi.....	xii
1.Bölüm, Giriş.....	1
1.1 Problem Cümlesi.....	4
1.2 Alt Problemler .....	4
1.3 Araştırmanın Önemi.....	4
1.4 Tanımlar .....	7
2.Bölüm, Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar .....	8
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi .....	8
2.1.1 Psikolojik İyi Olma .....	8
2.1.1.1 İyi Olma Kavramı.....	8
2.1.1.2 Öznel İyi Olma.....	10
2.1.1.3 Psikolojik İyi Olma .....	12
2.1.2Ryff'ın Psikolojik İyi Olma Modeli.....	13
2.2Psikolojik İyi Olma İle İlgili Araştırmalar .....	17
2.3 Topluluk Hissi .....	26
2.3.1 Kavramsal Açıdan Topluluk Hissi.....	26
2.3.2 Demokratik Okul Ortamı ve Topluluk Hissi .....	28

2.3.3 Topluluk Hissi ve Çevrim İçi Eğitim .....	29
2.3.4. Topluluk Hissi ve Öğrenme Toplulukları.....	31
2.3.5 Çevrimiçi Öğrenenlerin Sözsüz İletişim Unsurlarını Kullanma Sıklıkları ve Topluluk Olma Duyguları Arasındaki Etkileşim.....	32
2.3.6 Topluluk Hissi'nin Çeşitli Anlamları .....	34
3. Bölüm, Yöntem.....	39
3.1 Araştırmanın Modeli .....	39
3.2 Araştırmanın Örnekleme.....	40
3.3 Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları .....	40
3.3.1 Bilgi Toplama Formu .....	40
3.3.2 Topluluk Hissi Ölçeği .....	41
3.3.3 Psikolojik İyi Olma Ölçekleri (Scales Of Psychological Well-Being) .....	42
3.3.4 Veri Analiz Teknikleri.....	43
4. Bölüm, Bulgular ve Yorum.....	45
4.1 Lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri ile topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır? .....	45
4.2 Psikolojik iyi olma düzeyleri açısından kız ve erkek lise öğrencileri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır? .....	46
4.3 Topluluk hissi düzeyleri açısından kız ve erkek lise öğrencileri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır? .....	47
4.4 Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre psikolojik iyi olma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır? .....	47
4.5 Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır? .....	53
4.6 Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre psikolojik iyi olma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	54
4.7 Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır? .....	62

5. Bölüm, Sonuç , Tartışma ve Öneriler .....	64
5.1 Sonuç ve Tartışma.....	64
5.1.1 Lise Öğrencilerinin Topluluk Hissi Düzeyleri ile Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Arasında Anlamlı İlişkiler Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma.....	64
5.1.2 Topluluk Hissi Puanları Açısından Erkek ve Kadın Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma .....	65
5.1.3 Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Açısından Erkek ve Kadın Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma .....	65
5.1.4 Topluluk Hissi Düzeyleri Açısından Algılanan Gelir Düzeyleri Farklı Olan Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma	67
5.1.5 Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Açısından Algılanan Gelir Düzeyleri Farklı Olan Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma.....	67
5.1.6 Topluluk Hissi Düzeyleri Açısından Ebeveyn Tutumları Farklı Olan Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma .....	68
5.1.7 Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Açısından Ebeveyn Tutumları Farklı Olan Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma. ....	68
5.2 Öneriler.....	70
5.2.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler .....	70
5.2.2 İleride Yapılabilecek Araştırmalar İçin Öneriler .....	71
Kaynakça .....	72
Ekler .....	84
Özgeçmiş ve İletişim Bilgileri.....	88

## TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma örnekleminin sosyo-demografik özellikleri .....	40
Tablo 2.Lise öğrencilerinin topluluk hissi düzeyleri ile psikolojik iyi olmadüzeyleri arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon tablosu.....	45
Tablo 3. Kız ve erkek lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerinin karşılaştırılması için ttestitablosu .....	46
Tablo 4.Kız ve erkek lise öğrencilerinin topluluk hissi düzeylerinin karşılaştırılması için t testi tablosu .....	47
Tablo 5. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre özerklik puanlarının betimsel istatistikleri .....	48
Tablo 6.Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre özerklik puanlarının karşılaştırılmasına ilişki varyans analizi tablosu .....	48
Tablo 7. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre çevresel hakimiyet puanlarının betimsel istatistikleri .....	48
Tablo 8. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre çevresel hakimiyet puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu .....	49
Tablo 9. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre bireysel gelişim puanlarının betimsel istatistikleri .....	49
Tablo 10.Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre bireysel gelişim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu .....	50
Tablo 11. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre diğerleriyle olumlu ilişkiler puanlarının betimsel istatistikleri.....	50
Tablo 12. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre diğerleriyle olumlu ilişkiler puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	50
Tablo 13. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre yaşam amaçları puanlarının betimsel istatistikleri.....	51
Tablo 14. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre yaşam amaçları puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	51

Tablo 15. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre öz-kabul puanlarının betimsel istatistikleri.....	52
Tablo 16. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre öz-kabul puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	52
Tablo 17. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre toplam psikolojik iyi olma puanlarının betimsel istatistikleri.....	52
Tablo 18. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre toplam psikolojik iyi olma puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	52
Tablo 19. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre topluluk hissi puanlarının betimsel istatistikleri.....	54
Tablo 20. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre topluluk hissi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	54
Tablo 21. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre özerklik puanlarının betimsel istatistikleri.....	55
Tablo 22. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre özerklik puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	55
Tablo 23. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre çevresel hakimiyet puanlarının betimsel istatistikleri.....	56
Tablo 24. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre çevresel hakimiyet puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	56
Tablo 25. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre bireysel gelişim puanlarının betimsel istatistikleri.....	57
Tablo 26. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre bireysel gelişim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	57
Tablo 27. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre diğerleriyle olumlu ilişkiler puanlarının betimsel istatistikleri.....	58
Tablo 28. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre diğerleriyle olumlu ilişkiler puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	58

Tablo 29. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre yaşam amaçları puanlarının betimsel istatistikleri.....	59
Tablo 30. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre yaşam amaçları puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu .....	59
Tablo 31. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre öz-kabul puanlarının betimsel istatistikleri.....	60
Tablo 32. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre öz-kabul puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	60
Tablo 33. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre toplam psikolojik iyi olma puanlarının betimsel istatistikleri.....	61
Tablo 34. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre toplam psikolojik iyi olma puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	61
Tablo 35. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre topluluk hissi puanlarının betimsel istatistikleri.....	62
Tablo 36. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre topluluk hissi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	62



## BÖLÜM I

### GİRİŞ

Ergenlik, insanlarda fiziksel ve psikolojik değişikliklerin olduğu önemli bir dönemdir. Bu dönemde kişilik yapısı ile birlikte cinsel organlarda fiziksel ve fonksiyonel değişiklikler ön plana çıkmaktadır. Ergenlik çağı cinsel kimliği kabullenme, ana babaya bağımlılıktan kurtulma, toplumsallaşmanın yerini araştırma ve bir mesleğe yönelme çabalarının gösterildiği 8-10 yıllık bir dönemdir.

Ergenlik için bir yaş sınırı getirmek zordur. Bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişim her insanda aynı yaşlarda olmaz. Farklı özellikleri ve inceleme kolaylıkları nedeniyle İstanbul Üniversitesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi kitabında ergenlik dönemi şöyle sınıflandırılmıştır:

1. Erken ergenlik: 11-15 yaşlar arasındaki dönemdir.
2. Orta ergenlik: 14-15 yaşlarından başlayıp, 16-17 yaşlara kadar süren dönemdir.
3. Geç ergenlik: 16-17 yaşlardan başlayıp 20'li yaşlarda sona erer.

Ergenlik döneminin sonlarına doğru kişi bireyselleşmesini tamamlamış, kendi ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden duygusal anlamda bağımsızlaşmıştır. Her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve daha olgun ilişkiler kurmaya hazırdır.

Bu dönemde akran grupları, ergenin kişilik gelişimi ve sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri açısından son derece önemlidir. Gencin arkadaşları tarafından kabul edilmesi onun kendini kabulünü de olumlu yönde etkilemekte, kendine güvenmesine ve saygı duymasına katkıda bulunmaktadır. Bu dönemde arkadaşları tarafından dışlanan ergenlerin yoğun yalnızlık yaşadıkları ve bazı tipik yalnızlık belirtileri gösterdikleri vurgulanmaktadır (Cheng ve Furnham, 2003).

Sosyal bir varlık olan insan, yaşam mücadelesini verirken, aynı zamanda çevresindeki insanlarla etkileşime girerek, fizyolojik ihtiyaçlar başta olmak üzere sevgi, saygı ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu sayededir ki, birey,

toplumla kurduğu ilişkiler sonucu kişilik özellikleri başta olmak üzere her yönüyle gelişmektedir. İçinde yer aldığı toplumun tarihsel biçimlenişi, üretim biçimi, kültürel yapısı, psikolojik boyutu bireyin hem kalıtımında, hem fiziksel çevresinde hem de psiko-sosyal gelişiminde son derece belirleyicidir (İsen ve Batmaz, 2002).

Sosyal yaşamdaki söz konusu gelişim, değişim ve çelişkileri sosyal ilişkileri aracılığıyla yaşayan birey birçok problemle de karşı karşıya kalmaktadır. Kentleşmenin getirdiği yaşam biçimi, bireyselliğin öne çıkması, paylaşma ve dayanışmanın azalması sonucu bireyler sosyal ilişkilerini daha soyutlanmış ve yalıtılmış olarak yaşamaktadır. Sosyal ilişkilerin bu doğrultuda ilerlemesi ise zamanla yalnızlık yaşantılarının oluşmasına neden olmaktadır.

Fromm'a (1941) göre insan çevresiyle ilişki kurma ihtiyacındadır. İnsan, ilişkilerini kendi çabasıyla kurmak zorundadır ve bu ilişkilerin en güçlüsü diğerleriyle kurabileceği yakınlıkla gerçekleşir. Yalnızlık duygusu insanın doğal bir sorunudur. Çocuğun doğumdan itibaren çevresiyle kurmuş olduğu temel bağlar kendisini güvende hissetmesini sağlar. Çocuk bu bağlardan koştukça, yalnızlığını ve diğer insanlardan ayrı bir varlık olduğunu fark etmeye başlar. İnsan bireyselleştikçe, dünyanın türlü tehlikeleriyle karşı karşıya ve tek başına kalmaya başlar (Akt., Geçtan, 2000).

Araştırmada ele alınan ilk değişken olan psikolojik iyi olma altı temel boyut içermektedir: Özerklik, çevresel hâkimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amaçları ve öz-kabul. Özerklik, "hür iradeyi, bağımsızlığı ve davranışın içsel düzenlenmesini" (Ryff, 1989a) içermektedir.

Psikolojik iyi olma modelinin ikinci boyutu, bireyin çevresini düzenleme ve psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını giderebilmek için kendisini çevreye veya çevreyi kendisine uydurabilme becerisi olarak tanımlanan çevresel hâkimiyettir (Keyes ve Ryff, 2002).

Psikolojik iyi olmanın üçüncü boyutu olan bireysel gelişim, bireyin potansiyellerini tam olarak kullanabilmesi ve kendini geliştirmesini ifade etmektedir (Ryff ve Essex, 1992).

Bireyin diğerleriyle olumlu ilişkiler kurması ve sürdürmesi psikolojik iyi olmanın dördüncü boyutudur. Yaşam amaçları, psikolojik iyi olma modelinin besinci

boyutudur. Bu boyut, bireyin yaşamının anlam ve amacını kavramasıyla ilişkilidir (Ryff, 1989a).

Psikolojik iyi olmanın son boyutu, öz-kabuldür. Ryff ve Singer (1998) öz-kabulün, pozitif psikolojik işlevselliğin en temel unsuru ve olgun, kendini gerçekleştirmiş ve optimal düzeyde işlevsel olan bireyin en belirgin özelliği olduğunu belirtmiştir.

Bu araştırmada incelenen diğer değişken olan topluluk hissi, aidiyet ve bağlantılı olma duygusu, insanların temel gereksinimleri arasında yer alır (Shaffer ve Anundsen, 1993).

Topluluk hissi, topluluk psikolojisi alanında önemli bir yer tutmakta ve yıllardır da bilimsel ilgiyi üzerine çekmektedir. Bu yoğun ilgiye rağmen araştırmacılar topluluk hissini hem teorik hem de metodolojik açıdan yeterince kavramsallaşmadığını öne sürmektedirler. (Mannarini ve Fedi, 2009).

Topluluk hissi üzerine ilk kavramsal ve teorik çalışmaları yapan araştırmacılardan McMillan ve Chavis (1986) topluluk olma duygusunun dört bileşenden oluştuğunu belirtmişlerdir: ilk bileşen olan üyelik (membership) aidiyet hissi olarak tanımlanmıştır. İkinci bileşen olan etki (influence) grup için bir farklılık oluşturma ve gruba üyelik ile kendini önemli hissetmektir. Üçüncü bileşen bütünleşme ve gereksinimlerin yerine getirilmesi (integration and fulfillment of needs) grup içinde olanakların paylaşılması yoluyla topluluk duygusunu yaşamaktır.

Son bileşen olan duygusal bağın paylaşımı (shared emotional connection) üyelerin benzer geçmişleri, ortak yerleri ve benzer deneyimleri paylaştıklarına dair yorumları ve inançlarıdır. McMillan (1996), daha sonra topluluk hissini oluşturan bileşenleri yeniden düzenleyerek, topluluk içinde üyelik, aidiyet duygusu, kabul edilmişliği hissettiren topluluk olma ruhu; topluluğun güvenli, etkili, düzenli olabileceğini hissettiren güven duygusu, topluluktan karşılıklı yararların geldiğini, desteklendiğini, değerlerin paylaşıldığını hissedilmesini sağlayan karşılıklı alışveriş, duygusal bağın aynı yer ve zamanda paylaşılmasını sağlayan deneyim, şeklinde sınıflandırmıştır.

Topluluk hissi, toplum psikolojisi alanında önemli bir yer tutar ve yıllardır bilimsel ilgiyi üzerine çeker. Bu yoğun ilgiye rağmen bilginler topluluk hissini hem teorik hem de metodolojik açıdan yeterince kavramsallaşmadığını belirtirler. Sarason' un (1974) "Topluluk hissi, toplum psikolojisinin çalışma alanında kavramsal bir mihenk taşıdır" şeklindeki iddiasını kabul edersek, yapının teorik gelişimi bu alan için hayati

önem taşır. Topluluk hissi, bir toplumun en temel problemi olan ve bireyselleşmenin karanlık yönleri olarak açığa çıkan yalnızlığı, bencilliği ve umutsuzluğu anlamada anahtar bir rol oynamaktadır (Sarason, 1974). Sarason topluluk hissini; kişinin kendisini dayayabileceği, üyelerinin birbirlerine yardımcı olacağı bir ağda bulunması ve bunun sonucunda yalnızlık yaşamayacağına yönelik duygudur.

Bu araştırmada psikolojik iyi olma ve topluluk hissi arasında nasıl bir ilişki olduğu, birbirlerini nasıl etkiledikleri ve bu kavramların; cinsiyet, gelir düzeyi, ebeveyn tutumları değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

### **1.1. PROBLEM CÜMLESİ**

Psikolojik iyi olma ile topluluk hissi arasındaki ilişkinin cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, algılanan ebeveyn tutumu açısından anlamlı ilişkisi var mıdır? Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

### **1.2. ALT PROBLEMLER**

1. Lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri ile topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
2. Psikolojik iyi olma düzeyleri açısından kız ve erkek lise öğrencileri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
3. Topluluk hissi düzeyleri açısından kız ve erkek lise öğrencileri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
4. Lise öğrencilerinin algılanan gelir düzeylerine göre psikolojik iyi olma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
5. Lise öğrencilerinin algılanan gelir düzeylerine göre topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
6. Lise öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumlarına göre psikolojik iyi olma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
7. Lise öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumlarına göre topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

### **1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ**

Bu araştırmada ele alınan değişkenlerin tümü ergenlerin yaşamlarında önemli ve etkin rol oynayan kavramlardır. Bu araştırma da ülkemizde ergenlerde psikolojik iyi

olma ve topluluk hissi kavramıyla ilgili ilk tez çalışması olma niteliğindedir. Böylece bu çalışma ergenlerde psikolojik iyi olma ve topluluk hissi konusuna dikkat çekerek hem bu alandaki boşluğu doldurma hem de bu konuyla ilgili yeni çalışmalar yapılmasına katkıda bulunma açısından önemlidir.

Ergenlerin bir kimlik oluşturmaları, ergenlikte çok önemli bir gelişim görevidir (Erikson, 1959, 1968). Ergenler, kendilerini sosyo-kültürel çevreleriyle olan ilişkileri içerisinde tanımlamak durumundadır. Benliklerini, kişisel olarak tanımladıkları kimlikle bütünleştirme göreviyle karşı karşıyadırlar. Literatürdeki ergenlerin kimlik edinmeleri konusundaki çalışmaların pek çoğu, Erikson'un (1959) çalışmaları temelinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Marcia (1966, 1980), Erikson'un düşüncelerini işe vuruksun hâle getiren bilim adamlarından biridir. Marcia (1980), kimliği, bireylerin dürtülerinin, yeteneklerinin ve inançlarının dinamik bir şekilde örgütlenmesi olarak tanımlar. Dört önemli kimlik statüsünün, kriz ve bağlanma olmak üzere iki ilkeyle şekillendiğini belirtir. Kriz, bireylerin geçmişteki seçimlerini, inançlarını sorgulamalarını içeren bir karar verme süreci olarak ele alınır.

Bağlanma ise, bireylerin, seçtikleri alternatifler için ödedikleri bedellerin ve yaptıkları yatırımların düzeylerini belirtir. Bir başka deyişle bağlanma, bireylerin amaçlarına, değerlerine ve inançlarına olan bağlılıklarını gösterir. Bu iki ilkenin varlığına ya da yokluğuna bağlı olarak ergenler, başarılı, ipotekli, dağınık ve askıya alınmış olmak üzere dört önemli kimlik statüsünden birine atanırlar (Marcia, 1980). İpotekli kimliğin anlamı, bireylerin kriz yaşadıklarına ilişkin bir belirti göstermeksizin, birtakım değerlere, ilkelere ve inançlara, onları test etmeden bağlanmasıdır (Adams,1999). Başarılı kimlik statüsünün anlamı, bireylerin yaşadıkları krizler sonucunda kendi seçtikleri değerlere, ilkelere ve inançlara bağlanmasıdır. Askıya alınmış kimlik bireylerin yaşadıkları krizler sonucunda kendi ilkelere, değerlerine ve inançlarına ilişkin birtakım araştırmalar yapmalarına karşın henüz bunlara bağlanmaması anlamına gelir. Son olarak dağınık kimlik ise, bireylerin inançlarını, değerlerini ve amaçlarını belirlemedikleri ve bunun bir sonucu olarak da amaçlarına bağlanmadıkları anlamına gelir (Adams,1999).

Psikolojik iyi oluş, kişinin yaşam amaçlarını, potansiyelinin farkında olup olmadığını, diğer insanlarla ilişkisinin kalitesini içermektedir. Topluluk hissindeki eksikliğin ergenlerin öğrenme yaşantılarını, okul hayatını hem de sosyal ilişkilerini

sekteye uğraticı etkisi ile beraber uzun vadede psikolojik iyi olma düzeylerini de azalttığı göz önünde bulundurulursa psikolojik iyi olma ve topluluk hissi hakkında yapılan bu araştırmanın önemi daha da iyi anlaşılmaktadır.

Psikolojik iyi oluş kavramı, toplumsal değişim ve gelişimin sağlanmasında aktif ve dinamik bir rol üstlenen ergenler için de, özel bir önem taşımaktadır. Ergenlik yaşamının, öğrencilerin bireysel ve toplumsal yaşantılara eleştirel bakış açısı geliştirerek kendileri ve toplum için sağlıklı ve kaliteli yaşamın yollarını aradıkları bir dönemi içermesi itibarıyla, toplumsal cinsiyet rollerinin psikolojik iyi oluş düzeylerini arttıracak şekilde araştırılması ve sorgulanması için de kritik olduğu düşünülmektedir.

Topluluk olma duygusu, temelde bireylerin karşılıklı olarak birbirlerine bağımlı oldukları bir ortamda, güven, etkileşim, paylaşılan değerler ve hedefler üzerine kurulu bir bütündür. McMillan ve Chavis (1986) topluluk olma duygusunun dört bileşenden oluştuğunu belirtmişlerdir. Üyelik (Membership), etki (influence), gereksinimlerin yerine getirilmesi (Integration and fulfillment of needs), duygusal bağın paylaşımı (shared emotional connection).

McMillan (1996), daha sonra topluluğu oluşturan bileşenleri yeniden düzenleyerek, topluluk içinde üyelik, aidiyet duygusu, kabul edilmişliği hissettiren “topluluk olma ruhu (spirit)”, topluluğun güvenli, etkili, düzenli olabileceğini hissettiren, “güven (trust)” duygusu, topluluktan karşılıklı yararların geldiğini, desteklendiğini, değerlerin paylaşıldığını hissedilmesini sağlayan “karşılıklı alışveriş (trade)”, “duygusal bağın aynı yer ve zamanda paylaşılmasını sağlayan “deneyim (art)”, şeklinde sınıflandırmıştır.

Ergenlerin psikolojik iyi olma ve topluluk hissi düzeyleri arasındaki ilişkinin; ergenlerin yaşamlarında geleceğe dair plan yapmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Kişinin hayatlarının dönüm noktası olan ergenlikte; bir topluma ait olma hissi düzeyinin önemli bir etken olduğunun incelenmesiyle, yapılan bu araştırmanın önemi daha da iyi anlaşılmaktadır. Ergenlerde psikolojik iyi olma ile topluluk hissi düzeyleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın psikolojik danışman, psikolog ve eğitim uzmanlarına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

#### 1.4 TANIMLAR

**Psikolojik İyi Olma:** Bireyin benliğini olumlu algılaması, sınırlılıklarının farkında olması, diğer bireylerle olumlu ve yakın ilişkiler kurabilmesi, çevresini kişisel ihtiyaç ve isteklerini karşılayacak şekilde biçimlendirmesi, özerk ve bağımsız olabilmesi, yaşam anlam ve amacının olması, yetenek ve becerilerinin farkında olması ve kendini geliştirmesi gibi özellikleri barındıran bir yapıdır (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002).

**Topluluk Hissi:** Topluluk hissi “üyelerin aidiyet hissi, üyelerin birbirlerini ve grubu önemsemelerine ilişkin bir duygu ve üye gereksinimlerinin birlikte olma konusundaki kararlılıklarına bağlı olduğuna ilişkin paylaşılan bir inançtır” (McMillan ve Chavis,1986).

## **BÖLÜM II**

### **ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ**

#### **ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR**

#### **2.1.ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ**

##### **2.1.1 Psikolojik İyi Olma**

İnsanların yaşamdaki en önemli ve öncelikli amacı, sağlık ve mutluluktur. Konusu insan olan psikoloji de insanın mutluluk ve iyi olma hali çabasına bilimsel anlamda katkıda bulunmak istemektedir. Bunun için öncelikle sağlığın ve mutluluğun ne olduğunun tanımının yapılması gereklidir. 1940'lardan önce sağlıklı olmak, “herhangi bir hastalık belirtisine sahip olmamak” olarak tanımlanmaktayken, 1947’de Dünya Sağlık Örgütü sağlıklı olmayı, “yalnız hastalık ve sakatlığın olmaması durumu olarak değil, kişinin fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak tam anlamıyla sağlıklı/ tam bir iyi olma hali” olarak yeniden tanımlamıştır. Bu yeni sağlık tanımlamasında dikkat çeken en önemli nokta ise, sağlığın “iyi olma hali” kavramı ile açıklanmış olmasıdır (Göcen, 2012).

Çalışmanın psikolojik iyi olma başlığı altında; iyi olma kavramı, öznel iyi olma, psikolojik iyi olma, Ryff’ın psikolojik iyi olma modeli ve psikolojik iyi olma ile ilgili daha önce yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

##### **2.1.1.1 İyi Olma Kavramı**

Günlük dilde iyi/sağlıklı yaşam anlamında kullanılan “iyi olma hali” kavramı, psikoloji literatüründe “öznel iyi olma hali” (Diener, 2000), “psikolojik iyi olma hali” (Ryff,1989; Ryff- Keyes, 1995), “mutluluk” (Lyubomirsky- Lepper, 1999) “sağlık ve mutluluk”, (Pargament, 2005) ya da “yaşam kalitesi” (Frisch ve diğerleri.,



1992) gibi farklı kavramlarla ifade edilmiş, genel olarak ise psikoloji çalışmalarında uzun bir süre “ruh sağlığı” ya da “psikolojik sağlık” (Diener ve diğerleri., 2003) çerçevesinde ele alınmıştır.

İngilizcede “iyi olma hali” (well-being) kavramına denk gelecek şekilde “wellness” kavramı da kullanılmaktadır. Fakat, psikolojik bir terim olarak “wellness”, yine iyi oluş anlamında kullanılan “well-being”ten farklıdır. Türkçe’de “zindelik, fiziksel uyum (fitness), iyi oluş hali” anlamlarına karşılık gelen “wellness” terimi, rahatsızlık ya da hastalık durumuna karşıt olarak “esenlik” kavramı ile ifade edilmektedir (Memnun, 2006).

İyi oluşu açıklayan çok fazla sözcüğün/kavramın olması psikoloji bilimi adına olumlu bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatür incelendiğinde öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş, yaşam kalitesi, yaşam doyumu, olumlu duygu durumu gibi kavramların birbiri içine geçtiği görülmektedir. Bu kavramların hepsi temel olarak bireyin olumlu- pozitif ruh ve yaşam durumunu ifade eden kavramlardır.

İyi oluşu açıklamak için literatür incelendiğinde kavrama iki farklı bakış açısı ile yaklaşıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki hazcılığı (hedonik), diğeri ise psikolojik işlevselliği (eudaimonic) öne çıkaran araştırmalardır (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002; Ryan ve Deci, 2001). Hazcılık (hedonizm); psikolojik iyi olmanın temel koşulu olarak zevk ve mutluluğu görmektedir. Bu yaklaşım mutluluğa odaklanmakta ve psikolojik iyi olmayı mutluluğa yaklaşma ve acıdan kaçınma açısından tanımlamaktadır. Hazcı bakış açısının kavramsallaştırılmasında temel ölçüt, kişinin kendi kendine belirlediği değer ve standartlara göre yaşamını belirlemesidir (Ryan ve Deci (2001). Hazcı bakış açısında iyi oluş için tek bir ölçüt vardır, o da bireyin belirlediği özel değerlerdir. Hazcı eğilimli psikologlar iyi olmayı mutluluk olarak tanımlamış ve yapıyı ölçmek için öznel iyi olma veya doyum seviyelerini kullanmışlardır (Ryan ve Deci, 2001). Benzer biçimde Kahneman, Diener ve Schwartz (1999), iyi olmayı yaşamı haz veren ve zevkli hale getiren deneyimlerin bütünü olarak ele almıştır.

Daha eski bir bakış açısı olan ve psikolojik işlevselliği ön planda tutan görüş ise temelinde, bireyin iç-görü kazanmasının ve kendini gerçekleştirme için çabalamasının bulunduğu öne sürmektedir. İkinci yaklaşıma göre psikolojik iyi olma, bireyin tam işlevsel birey haline gelmesi ve bilişsel ve fiziksel sağlığa sahip

olmasıdır. Bu türde yönelim gösteren psikologlar iyi olmayı haz ve mutluluğa ulaşmaktan daha ötede bir kavram olarak görmüşlerdir. Bunun yerine psikolojik işlevsel (eudaimonic) eğilimli psikologlar iyi olmanın bireyin daimonu (gerçek benliği) ile uyumla yaşama yeteneğinden oluştuğunu ve bu sayede bireyin değerler sistemi ile uyumlu etkinliklere katıldığı ve onlarla ilgilendiğini varsaymaktadır (Waterman, 1993). Kısacası bu yaklaşıma göre psikolojik iyi olma, bireyin tam işlevsel birey haline gelmesi ve bilişsel ve fiziksel sağlığa sahip olması ve kendini gerçekleştirmeyi elde etmesini içermektedir (Ryan ve Deci, 2001; Ryff, 1989a; 1989b).

### **2.1.1.2 Öznel İyi Olma**

Bireysel değerlendirmelere vurgu yapan bir kavram olarak öznel iyi olma hali kavramı, her ne kadar hedonizmin mutluluk anlayışı ile temellenen bir kavram olsa da psikoloji literatüründe haz tecrübesinden çok daha geniş bir anlamı ihtiva eder nitelikte değerlendirilmektedir. Öznel iyi oluş kavramı, insanların yaşamlarını bilişsel ve duyuşsal yönden olumlu ya da olumsuz biçimde değerlendirmeleri durumu olarak tanımlanmaktadır (Diener, 2000). Bireyler hoş ve hoş olmayan duyguları hissettiklerinde, farklı zevkleri tattıklarında, çeşitli acıları tattıklarında, ilginç faaliyetlerle zaman harcadıklarında ve yaşamlarından doyum sağladıklarında öznel iyi oluşu tecrübe etmiş olurlar. Ruh sağlığı, değerli yaşam gibi etkileşim alanları ile birlikte, öznel iyi oluş alanı öncelikle bireylerin kendi yaşamlarına ilişkin değerlendirmelerine odaklanmıştır (Diener, 2000).

Öznel iyi olma yapısını inceleyen araştırmacılar, bireylerin yaşamlarını bilişsel ve duygusal anlamda nasıl değerlendirdiklerine odaklanmıştır (Diener, 1984). Öznel iyi olma üç temel boyut içermektedir: (1) Bireyin yaşamının özel ve genel yönlerinden elde ettiği doyumunu bilişsel anlamda değerlendirmesi, (2) olumlu duygulanımın varlığı ve (3) olumsuz duygulanımın yokluğu (Diener, 2000; Lucas ve Gohm, 2000). Bireyler yaşam koşullarının uygun olduğunu hissettiklerinde (bilişsel iyi olma) ve güzel duyguları sıklıkla, huzursuzluk veren duyguları ise seyrek yaşadıklarında (duygusal iyi olma) öznel iyi olma düzeylerinin yüksek olduğu düşünülür (Lucas ve Gohm, 2000).

Birinci boyut; bireyin yaşamdan elde ettiği tüm doyumlara yönelik genel değerlendirmesini ifade etmektedir.Öznel iyi oluş insanların kendi durumları hakkında yargıda bulunmasıdır. İkinci boyut; bireyin mutluluk ve dinginlik gibi olumlu duygularının niceliğini yansıtmaktadır. Üçüncü boyut ise bireyin depresyon ve anksiyete gibi olumsuz duyguları yaşama sıklığıyla ilişkilidir (Myers ve Diener, 1995). Dolayısıyla öznel iyi olma düzeyi yüksek olan bireyin, yaşam koşullarından daha fazla doyum elde ettiği ve olumlu duyguları daha sık, olumsuz duyguları ise daha az yaşadığı düşünülmektedir. Bireylerin tepkileri, yargıları ve duygu durumları sıklıkla değiştiği için, öznel iyi olmanın zamanla kararlılık kazanacağına ve yaşam olayları, kişilik özellikleri (Diener, Oishi ve Lucas, 2003), kişisel amaçlar ve kültürel değerlerden (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999) etkileneceğine inanılmaktadır.

Özetle insan yaşamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yaşamdan alınan doyum öznel iyi olma olarak ifade edilmektedir. Bireyin ve içinde bulunduğu çevrenin özellikleri iyi olma düzeylerinde farklılıklara neden olmaktadır. Öznel iyi olmanın nedenleri evrensel olmamakla birlikte öznel iyi olmayı etkileyen bazı faktörlere kısaca değinecek olursak;

Kişilik, öznel iyi olmayı doğrudan etkileyen içsel bir faktördür. Mutlu insanların saygı, kişisel kontrol duygusu, iyimserlik ve dışadönüklük gibi dört temel kişilik özelliklerine sahip oldukları görülür (Cihangir Çankaya, 2009).

Kültür, bireyin toplumun bir üyesi olarak edindiği bilgilerin, gelenek ve göreneklerin yanında yetenekleri, becerileri, değerleri ve alışkanlıkları içine alan bir kavramdır. Paylaşılan kültürel değerler, bireylerin özellikle duygusal yaşantılarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda kültür iyi olma üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Bireyci kültürler, bireyin bağımsızlığını güçlendirir ve içsel yaşantılarına odaklanır, duyguların ifade edilmesini destekler ve tüm bunlar bireylerin iyi olma düzeylerine katkıda bulunmaktadır (Schimmack ve diğerleri, 2002).

Eğitim bireylerin amaçları doğrultusunda ilerleme sağlamalarına, çevrelerindeki değişikliklere kolayca uyum yapmalarına olanak verdiği için mutluluğu artırıcı rol oynamaktadır (Diener, Suh ve Lucas, 1999). Bu anlamda eğitim, gelir, statü, kültürel değerler, yaşam tercihleri gibi değişkenlerle beraber öznel iyi olma üzerinde etkili olmaktadır (Yetim, 2001).

Gelir, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlayan bir kaynak olması nedeniyle öznel iyi olmanın önemli bir belirleyicisidir. Gelir artışı, bir yandan sağladığı imkanlarla bireylerin mutluluk dzeyelerinin artmasına neden olurken, diğer yandan da önceki ilişkilerinin bozulmasına, mevcut yaşam standartlarının değişmesine yol açarak bireylerin mutluluk dzeyelerini düşürmektedir (Diener, Suh ve Lucas,1999). Gelirle ilişkili değerlerin de yaşamın merkezinde yer alması, bireylerin iyi olmalarıyla ve ruh sağlıklarıyla olumsuz bir ilişki göstermektedir (Kasser ve Ryan, 1993).

Din, bireylerin duygularına yon verebilmekte ve onların iyi olma dzeyelerini etkileyebilmektedir. Örneğin bazı dinsel öğretiler bireylerin hoş olmayan duygularını engelleyebilmektedir (Diener, Suh ve Oishi, 1997).

Psikolojik ihtiyaçların tatmini de bireylerin iyi olma dzeyelerini etkilemektedir. İhtiyaçların tatmininde çevresel koşulların önemli olduğunu vurgulayan öz-belirleme kuramında önemli bir nokta, temel psikolojik ihtiyaçların evrensel olarak kabul edilmesidir. Temel psikolojik ihtiyaçlar; cinsiyetleri, grupları ya da kültürleri ne olursa olsun tüm insanları ilgilendirmektedir. Eğer bireyler bu ihtiyaçlarını tatmin edebilirlerse, tam olarak fonksiyonda bulunabilirler ve gelişim gösterebilirler. Ancak ihtiyaçların tatmini engellenirse, bireylerin ruh sağlıkları bozulur ve tam olarak fonksiyonda bulunamazlar (Deci ve Ryan, 2002). İhtiyaçların tatmin edilme düzeyi, insanların iyi olma dzeyeleri ile doğrudan ilişkilidir (Buunk ve Nauta, 2000).

### **2.1.1.3 Psikolojik İyi Olma**

Sosyal bilimlerdeki araştırmacılar insanoğlunu daha iyi tanıyıp anladığça, psikolojinin pozitif yönünün göz ardı edildiği ve hatta yanlış anlaşıldığı görülmüştür. Bu boşluğu doldurmak ve bireyin işlevselliğinin pozitif yönlerini incelemek için psikolojik iyi olma operasyonel olarak tanımlanmıştır. Psikolojik iyi olma, diğer birçok psikolojik yapı gibi çok yönlü ve farklı alt boyutlara sahip olduğu için bu kavramın operasyonel olarak tanımlanması son derece önemlidir. Tarihsel olarak psikoloji biliminde yapılan araştırmalarda, çoğunlukla bireyin psikolojik iyi olma düzeyini belirlemek için psikopatolojik ölçütlere başvurulmuş ve bu araştırmaların

önemli bir bölümü patolojiye, mutsuzluğa ve bireysel sorunlara odaklanmıştır (Diener ve Seligman, 2002; Seligman ve Chikzentmihalyi, 2000, akt. Akın, 2012).

Psikolojik iyi olma kavramsal olarak mutluluk ya da yaşam doyumu gibi öznel iyi olmanın önemli ampirik göstergelerinden farklıdır (Bradburn, 1969; Diener, 1984). Nitekim Ryff (1989a), öznel iyi olmanın “psikolojik iyi olmanın temel yapısını tanımlamak için planlanmadığını belirtmektedir.

Bradburn (1969), psikolojik iyi olmayı; olumlu ve olumsuz duygulanım arasındaki bir denge olarak ele almış ve psikolojik iyi olmayı olumlu duyguların, olumsuz duygulardan daha fazla yaşandığı bir durum olarak tanımlamıştır. Lawton (1983), bireyin yaşamının kaliteli olduğunu gösteren temel değişkenlerin psikolojik iyi olma, davranışsal yeterlik, öznel çevre ve algılanan yaşam kalitesi olduğunu belirtmiştir. Lawton’a göre psikolojik iyi olma, yaşam kalitesinin merkezindedir çünkü psikolojik iyi olma bireyin yaşamının tüm yönlerinde, yeterliliğini ve algıladığı yaşam kalitesini nasıl değerlendirdiğiyle ilişkilidir. Maloney (1990), yaşama yönelik ortalama bir uyumun ötesinde bireyin kendini iyi değil daha iyi olarak tanımasıdır.

Ryan ve Deci (2001), iyi olmayı haz ve mutluluğa ulaşmaktan daha ötede bir kavram olarak görmüşlerdir. Bu görüşteki araştırmacılar, hazcılığın aslında iyi olma deneyimi için gerekli olduğunu kabul etmelerine rağmen onun psikolojik sağlığın en önemli göstergesi olduğu görüşünü eleştirmişlerdir (Lu, Gilmore, ve Kao, 2001; Ryan ve Deci 2001). Bunun yerine eudaimonic eğilimli psikologlar iyi olmanın bireyin gerçek benliği ile uyumla yaşama yeteneğinden oluştuğunu ve bu sayede bireyin değerler sistemi ile uyumlu etkinliklere katıldığı ve onlarla ilgilendiğini varsaymaktadır (Waterman, 1993). Kısacası bu yaklaşıma göre psikolojik iyi olma, bireyin tam işlevsel birey haline gelmesi ve bilişsel ve fiziksel sağlığa sahip olması ve kendini gerçekleştirme elde etmesini içermektedir (Ryan ve Deci, 2001; Ryff, 1989a; Ryff, 1989b).

Yapılan psikolojik iyi olma tanımlarına baktığımızda, daha çok kişilik yapısı, bireylerin ne-neden-nasıl-hangi düzeyde mutlu oldukları ve psikolojik iyi olmanın hangi şartlarda gerçekleştiği konusuna odaklandıkları görülmektedir. Psikolojik iyi olma yaklaşımına göre bireyler, sadece mutlu olmak ve sıkıntılarını azaltmak amacıyla değil, kendileri için sıkıntılı durumlar oluştursa da, hayatlarında belirledikleri hedeflerine ulaşma çabasıdadır (Ryff ve Singer, 1998). Bu nedenle

psikolojik iyi olma, hazcılıktan uzak, acılarla yüzleşebilen, mutlu olmak ve gelişmek için olası bir gerginlikle de başa çıkabilen bireyi sağlıklı insan olarak tanımlayarak öznel iyi olmadan farklılığını ortaya koymaktadır. Bazı araştırmalar psikolojik iyi olmanın, fiziksel sağlıkla yüksek ve olumlu ilişki içinde olduğu göstermektedir (Ryff ve diğerleri, 2004). Genel olarak değerlendirildiğinde, her iki iyi olma durumunun da bireyler için önemli ve farklı yere sahip olduğunu söylenebilir.

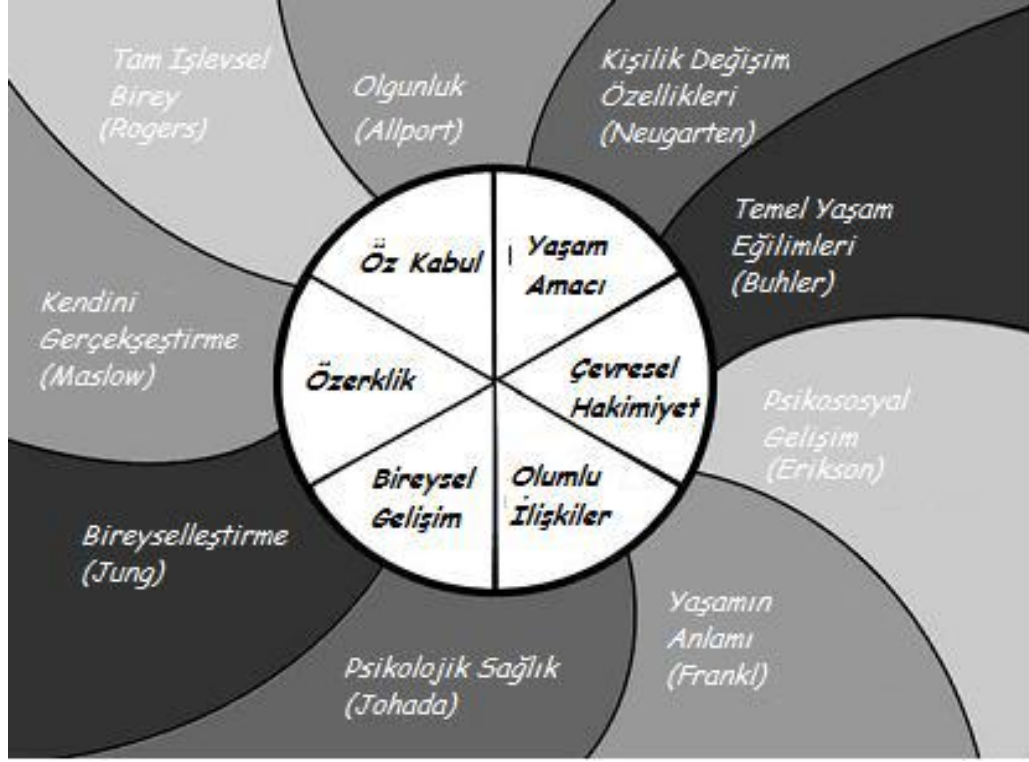
### **2.1.2 Ryff'in Psikolojik İyi Olma Modeli**

Ryff'in psikolojik iyi oluş kuramı temelini gelişimsel psikoloji ve klinik psikolojideki kavramlardan almaktadır. Psikolojik iyi olma, diğer birçok psikolojik yapı gibi çok yönlü ve farklı alt boyutlara sahip olduğu için bu kavramın operasyonel olarak tanımlanması son derece önemlidir. Ryff ve Keyes (1995), psikolojik iyi olmanın, bireyin yaşama yönelik amaçlarının farkında olması, verimli kişilerarası ilişkiler geliştirmesi ve sürdürmesiyle ilişkili olduğunu savunmuştur. Ayrıca bireyin benliğini olumlu algılaması, sınırlılıklarını kabul edip kendisiyle bütünleşmesi, çevresini kişisel ihtiyaç ve isteklerine cevap verecek biçimde şekillendirmesi, girişimci olması, yeteneklerinin ve becerilerinin farkında olması ve kendini geliştirmesi gibi özellikler psikolojik iyi olmayı yansıtmaktadır (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002).

Ryff psikolojik iyi olma yaklaşımının temel varsayımı, öznel iyi olmanın psikolojik sağlık için gerekli olmadığıdır (Robbins ve Kliever, 2000). Ryff'in modeli bireyin, kendine ilişkin düşüncelerini araştırmasını ve bu düşüncelere ilişkin farkındalık sağlamasını, kendini değerlendirirken kendi standartlarını ölçüt almasını, kendi değerlerini savunmasını, değerlerini yansıtan uygun seçimler yapmasını ve belirlediği amaçlara ulaşmak için çaba sergilemesini içermektedir. Psikolojik iyi olmayı açıklayan kuramsal temelli yaklaşımların yokluğunu vurgulayan Ryff, kişilik ve gelişim kuramcılarının olumlu psikolojik sağlığa ilişkin kuramsal açıklamalarını temel alarak "Psikolojik İyi Oluş" modelini oluşturmuştur (Ryff, 1989a; 1995, akt. Akın, 2009).

Ryff'in psikolojik iyi olma modelinin temelinde; Maslow'un kendini gerçekleştirme (Maslow, 1968), Rogers'ın tam işlevsel birey (Rogers, 1961), Jung'un bireyselleşme (Jung, 1933), Allport'un olgunlaşma (Allport, 1961), Erikson'un psikososyal gelişim (Erikson, 1959), Buhler'in temel yaşam eğilimleri (Buhler, 1935), Neugarten'in

kişiliğin yönetici süreçleri ve Jahoda'nın psikolojik sağlık teorilerinin bileşimi bulunmaktadır (Ryff ve Singer, 1996). Bu teorilerin her biri pozitif psikolojik işlevselliğin benzer ve ilişkili yönlerini vurgulamaktadır (akt. Akın, 2009). Şekil 1'de psikolojik iyi olmanın temel boyutları ve teorik temelleri bulunmaktadır (Ryff ve Singer, 2008, s. 20).



Şekil 1. Psikolojik İyi Olmanın Temel Boyutları ve Teorik Temelleri

Ryff'ın (1989a), önerdiği “Psikolojik İyi Olma Modeli” altı boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar bireyin geçmiş yaşamına veya kendisine ilişkin olumlu değerlendirmelerini (kendini kabul), bir birey olarak devamlı büyüdüğü ve geliştiği duygusunu (bireysel gelişim), bireyin yaşamının anlamlı ve amaçlı olduğu inancını (yaşam amacı), kişilerarası ilişkilerde sıcaklık ve güveni (diğerleriyle olumlu ilişkiler), bireyin kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda etrafındaki yaşamı etkili bir şekilde yönlendirebilme kapasitesini (çevresel hâkimiyet) ve kendi kendine karar verme duygusunu (özerklik-otonomi) içermektedir (Ryff, 1989a; Ryff, 1999).

Öz-kabul; Ryff ve Singer (1996), kendini kabul etme ve kendine yönelik olumlu tutumlara sahip olma, psikolojik sağlık için gerekli ve en belirgin yineleyen ölçüt olduğunu belirtmiştir. Yaşam boyu gelişim teorileri de kişinin kendini ve geçmişini kabulünün önemi üzerinde durmaktadır. Bu nedenle olumlu psikolojik işlevin temel özelliği kişinin kendine yönelik olumlu tutumların belirmesidir (Ryff, 1989a). Bireylerin belli alanlardaki zayıflıklarını fark ettiğinde bile kendini iyi hissetmesi yüksek düzeyde öz-kabulün bir göstergesi olarak belirtilmiştir (Sheldon ve Kasser, 2001). Öz-kabul düzeyi yüksek bireyler, kendilerine yönelik pozitif tutumlara sahip olurlar, geçmiş ve şimdiki durumları hakkında olumlu şeyler düşünürler ve olumlu-



olumsuz tüm özelliklerini kabul edebilirler. Öz-kabul düzeyi düşük bireyler ise kendilerinden memnun olmayan, kişisel özelliklerinden dolayı mutsuzluk yaşayan ve geçmişlerinden huzursuz olan bireylerdir. Ayrıca bu bireyler, kendilerine ilişkin olumlu düşünceler geliştirememenin yanı sıra kişisel özelliklerine güvenmez ve mevcut durumlarından daha farklı bir konumda olmayı arzu ederler.

Gelişmeye devam ettiği duygusuna sahip olmak; kendini gelişen ve büyüyen biri olarak görmek; yeni yaşantılara açık olmak; potansiyellerini gerçekleştirebildiğini hissetmek; zaman içerisinde davranışlarında ve ruhsal dünyasında gelişme olduğunu görmek; benliğini tanıyarak ve etkili olarak geliştiğini düşünmek psikolojik iyi oluşun bireysel gelişim boyutunu oluşturmaktadır. Sürekli kişisel gelişim ve kendini anlama kavramları yaşam boyu gelişim kuram ve kuramcılarının belli başlı konuları arasındadır. Deneyimlere açık olma, tam olarak işlevde bulunan kişinin anahtar özelliğidir. Devamlı ve uygun gelişim, her türlü problemin çözüldüğü sabit bir durumdan daha iyidir. Yaşam boyu gelişim teorileri, açıkça devamlı gelişim ve farklı dönemlerinde görevler ya da meydan okumalarla karşı karşıya gelmelerini kabul eder (Ryff, 1989a).

Yaşam amaçları boyutu, bireyin yaşamının anlam ve amacını kavramasıyla ilişkilidir (Ryff, 1989a). Bireyin geleceğe yönelik çeşitli amaçlarının olması, bireyi üretici, yaratıcı olmaya, yaşamın anlamlı olduğu duygusuna yönlendirir ve iyi oluşunu olumlu yönde katkı sağlar (Ryff,1989a). Yaşamda bir anlam duygusundan yoksunluk; az miktarda amaca sahip olmak; yön duygusunun olmaması; geçmişte de bir amacı olmadığını düşünmek; yaşama anlam verme duygusundan yoksunluk bireyin psikolojik iyi oluşunu olumsuz yönde etkileyen durumlardır (Ryff, 1989a, 1989b, 1995; Ryff ve Keyes, 1995).

Diğerleriyle olumlu ilişkiler, Ryff incelediği kuramlarda ruh sağlığının bir göstergesi olarak olumlu ilişkileri saptamış ve kuramının bir alt boyutu olarak almıştır. Bu boyut, psikolojik iyi olmanın sosyal ve kişilerarası yönüyle ilişkilidir (Keyes ve Ryff, 2002). Başkalarıyla açık ve güvenilir ilişkiler kurma ve güçlü empati ve sevgi duyguları” olarak tanımlamıştır (Ryff, 1989a). Bilinen pek çok teori, dürüst ve sıcak kişilerarası ilişkilerin öneminden bahseder. Sevebilme yeteneği zihin sağlığının önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilir. Yetişkinlerle ilgili gelişimsel teoriler de diğerleriyle yakın ve sıcak birliktelikler ve diğerleriyle üretken biçimde rehberlik

ve yönlendirmenin öneminden bahseder. Bu nedenle, diğerleriyle pozitif ilişkiler psikolojik iyi oluş kavramı içinde önemi tekrarlanan bir kavramdır (Ryff, 1989a).

Ryff (1989a), çevresel hâkimiyeti “bireyin kişisel, ruhsal koşullarına uygun bir çevre yaratma veya seçme” becerisi olarak tanımlamaktadır. Çevresel hâkimiyet, bireyin günlük yaşam olayları ve sorumlulukları üzerinde kontrole sahip olduğunu hissetmesiyle ilişkilidir. Çevreyi idare etmede yeterlik ve yönetim duygusuna sahip olmak; çevresel etkinliklerin karmaşık düzenlemelerini kontrol edebilmek; çevredeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilmek; tepkisel ihtiyaçlar ve değerlere uygun çevre koşulları yaratmak veya seçmek önemlidir. Bu durum öznel değer ve ihtiyaçlarına uygun bağlamları seçemeyen bireyler günlük yaşam olaylarını yönetmede güçlükler yaşayan bireylerdir.

Ryff’in çok boyutlu psikolojik iyi olma modelinin son boyutu, özerkliktir. Özerklik, “hür iradeyi, bağımsızlığı ve davranışın içsel düzenlenmesini” (Ryff, 1989a,) içermektedir. Kendini gerçekleştirmiş ve tam işlevsel olan bireyler, kendi davranışlarını düzenleme ve sosyal baskıya direnme ve bağımsız yaşayabilme becerilerine sahiptir (Ryff ve Essex, 1992). Burada bireyin içsel değerlendirmelere göre hareket etmesi ve bunu toplumun onayını almak için yapmaktan uzak olması ve kendi standartlarını oluşturması vurgulanmaktadır.

## 2.2 PSİKOLOJİK İYİ OLMA İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Kuramcılar, psikolojik iyi olmayı etkileyen değişkenlere yönelik farklı görüşler öne sürmüştür. Bir grup araştırmacı psikolojik iyi olmanın bir amaca ulaşma (Wilson, 1960, akt. Diener, 1984), diğer bir grup ise ilginç ve zor olan etkinliklerle uğraşma (Chekola, 1975), sonucunda elde edilebileceğini belirtmiştir. Ayrıca yaşam doyumu (Pavot ve Diener, 1993; Shin ve Johnson, 1978), olumlu duygular yaşama ve olumsuz duygulardan uzaklaşma (Pavot ve Diener, 1993; Tellegen, 1985; Watson ve diğerleri, 1988) ve depresyon düzeyinin düşük olması gibi çeşitli durumlar da psikolojik iyi olmanın bir göstergesi olarak ele alınmıştır.

Cenkseven (2004), 500 üniversite öğrencilerinin öznel ve psikolojik iyi olmalarının dışadönüklük, nevrozizm, kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük, sosyal ilişkileri, boş zaman etkinlikleri ve akademik durumlarına ilişkin hoşnutluk düzeyleri, cinsiyet,

sosyo-ekonomik statü ve algılanan sağlık durumu tarafından ne oranda yordandığını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında farklı testlerden faydalanmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerini belirlemek amacıyla “Ryff’in Psikolojik İyi Olma Ölçekleri”, öznel iyi olma düzeylerini belirlemek için “Olumlu-Olumsuz Duygulanım Ölçeği” ve “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. “Psikolojik İyi Olma Ölçekleri”nin araştırmacı tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılmıştır. Ayrıca dışadönüklük ve nevrozizm belirlemek amacıyla “Eysenck Kişilik Envanteri”, kontrol odağı inançlarını belirlemek için “Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği” ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerini belirlemek için ise “Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Envanteri” kullanılmıştır. Demografik değişkenleri belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre “yaşam doyumu” ve “öznel iyi olma”, “diğerleriyle olumlu ilişkiler”, “özerklik”, “çevresel hâkimiyet” “kendini kabul” ve “psikolojik iyi olma” puanlarının yüksek sosyo-ekonomik düzey lehinde farklılaştığı belirlenmiştir. Cinsiyete göre de öznel ve psikolojik iyi olmanın bazı boyutlarında anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin dış kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre hem “öznel iyi olma” ve bileşenleri, hem de “psikolojik iyi olma” ve alt boyutlarının anlamlı biçimde farklılaştıkları belirlenmiştir. Sonuçlar yüksek öğrenilmiş güçlülük ve iç kontrol odağı düzeyine sahip kişilerin daha fazla öznel ve psikolojik iyi olma düzeylerinin yüksek olduğu, cinsiyet ve öğrenilmiş güçlülük etkileşiminin öznel ve psikolojik iyi olmanın bazı boyutları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Akın (2009), üniversite öğrencileri üzerinde Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi odaklı grupla psikolojik danışmanın psikolojik iyi olma ve öz-duyarlık üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Psikolojik İyi Olma Ölçekleri” ve “Öz-duyarlık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma 14’ü deney, 14’ü plasebo ve 14’ü kontrol gruplarında yer alan ve 21’i kız, 21’i erkek olan 42 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Üç gruba atanacak öğrenciler belirlendikten sonra, deney grubunda yer alan deneklere araştırmacı tarafından geliştirilen 9 oturumluk ADDT odaklı grupla psikolojik danışma uygulanmıştır. Deney grubuyla paralel olarak gerçekleştirilen plasebo grubu etkinliklerinde ise, terapötik etkisi olmayan ve verimli ders çalışma teknikleri ve zaman yönetimi

konularıyla ilişkili olan çeşitli bilgilerden ve tartışma temelli etkinliklerden oluşan 6 oturumluk bir uygulama yapılmıştır. Kontrol grubunda bulunan deneklere ise herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, ADDT odaklı grupla psikolojik danışmanın deney grubundaki deneklerin psikolojik iyi olma ve öz-duyarlık düzeylerini artırdığı ve bu durumun izleme ölçümlerinde de korunduğunu ortaya koymuştur. Plasebo ve kontrol gruplarında bulunan deneklerin psikolojik iyi olma ve öz-duyarlık ön-test, son-test ve izleme testi ölçümlerinden elde ettikleri puanlar arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Kuzucu (2006), kendisi tarafından hazırlanmış olan duyguları fark etmeye ve ifade etmeye yönelik psiko-eğitim programının, üniversite öğrencilerinin (n=34) duygusal farkındalık düzeylerine, duyguları ifade eğilimlerine, psikolojik ve öznel iyi oluşlarına etkisini incelediği araştırmasında, deney, plasebo ve kontrol gruplu ön-test, son-test ve izleme modeline dayalı deneysel bir çalışma yapmıştır. Araştırmada dört bağımlı değişkenden üç tanesi, kendini değerlendirme ölçekleri ile ölçülmüştür; “Duygusal Farkındalık Düzeyi Ölçeği”, “Duyguları ifade Ölçeği”, “Pozitif Negatif Duygu Ölçeği”, “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği”. Bir tanesi ise performans ölçeği ile ölçülmüştür. Bu dört ölçek deney, plasebo ve kontrol grubuna ön test olarak verilmiştir. Deney grubuna, araştırmacı tarafından geliştirilen 12 oturumluk duyguları fark etme ve ifade etme psiko-eğitim programı uygulanmıştır. Plasebo grubuna 10 oturum plasebo uygulaması yapılmıştır. Kontrol grubuna ise hiçbir çalışma yapılmamıştır. Son test, deney grubunun uygulaması bittikten sonra verilmiştir. İzleme ölçümü dört ölçek için de deneysel uygulamanın bitiminden dört ay sonra alınmıştır. Uygulanan deneysel işlemin sonunda elde edilen bulgular “Çifte Çok Değişkenli Varyans Analizi” yöntemiyle incelenmiş ve dört bağımlı değişkenin bileşkesi bakımından deney, plasebo ve kontrol grupları arasında ölçümler boyunca istatistiksel olarak deney grubu lehine bir gelişme gözlenmiş, bağımlı değişkenlerin ayrı ayrı incelenmesi sonucunda ise gruplar arasında sadece duygusal farkındalık puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Gülaçtı (2009), sosyal beceri eğitimine yönelik bir grup rehberliği programının öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin sosyal becerilerine, öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş durumlarına etkisini incelemiştir. Çalışma 2007-2008 öğretim yılında Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliğinde öğrenim gören, sosyal becerisi, psikolojik ve öznel iyi oluş durumu düşük, deney ve kontrol grubu

şeklinde ayrılmış öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Deney grubuna 12 hafta sosyal beceri eğitimi uygulanmış, kontrol grubuna ise bu süreçte herhangi bir işlem yapılmamıştır. İlgili problem alanlarına göre ölçekler ön ve son test şeklinde uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre; deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamalarına bakıldığında, deney grubundaki öğrencilerin sosyal beceri, psikolojik ve öznel iyi oluş durumlarında kontrol grubuna göre bir artma olduğu tespit edilmiştir. Sosyal beceri alt boyutlarından duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal kontrol, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol düzeyleri, bu programa katılmayan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine göre daha yüksek diğer alt boyutlardan duyuşsal duyarlılık ve sosyal anlatımcılık düzeyleri bakımından anlamlı olmadığı görülmüştür. Eğitime katılan öğrencilerin psikolojik iyi oluş alt boyutlarından otonomi, çevresel hâkimiyet, bireysel gelişim, kendini kabul düzeyleri, bu programa katılmayan öğrencilerin psikolojik iyi oluş alt boyut düzeylerine göre daha yüksek bulunmuş ancak diğerleriyle olumlu ilişkiler ve yaşam amacı düzeyleri bakımından anlamlı olmadığı görülmüştür.

Cooper ve diğerleri (1995a), sosyal etkileşim ve kişisel kontrol değişkenleri ile psikolojik iyi olmanın ilişkisini belirlemek için yaptıkları araştırma iki çalışmadan oluşmaktadır. Birinci çalışmada 53'ü erkek, 65'i kadın toplam 118 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Ölçme araçları olarak Ryff'ın "Psikolojik İyi Olma Ölçekleri", dışadönüklük ya da içedönüklük düzeylerini ölçmek için "Eysenck Kişilik Envanteri", sosyal onaylanma ihtiyaçlarını belirlemek için "Sosyal Beğenirlik Ölçeği / The Social Desirability Scale" ve "Sosyal Etkinlik Ölçeği / The Social Activity Measure" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda dışadönük kişilerin psikolojik uyumlarının içedönük olanlardan daha iyi olduğu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve cinsiyetleri ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca sosyal etkinliklerden, özellikle de arkadaş ve ebeveynlerin bulunduğu etkinliklerden doyumun psikolojik iyi olma için ön koşul olduğu ancak sosyal etkinliğin sıklığının önemli olmadığı bulunmuştur. Cooper ve diğerlerinin (1995b), yaptığı ikinci çalışma ise önceki çalışma ile aynı ortamda 31 erkek, 79 kadın olmak üzere toplam 110 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada kullanılan ölçme araçları "Algılanan durumsal kontrol / Perceived Situational Control", Ryff'ın "Psikolojik İyi Olma Ölçekleri", "Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği" ve "Sosyal Beğenirlik Ölçeği / The Desirability of Control Scale"dır.

Araştırma sonucunda iç kontrol odağı, yüksek kontrol isteği ve kadın olma ile psikolojik iyi olma arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmiştir.

Ryff ve Heidrich (1997), geçmiş yaşam deneyimlerinin yetişkinlerin şimdiki ve gelecekteki iyi olmalarını değerlendirmelerini nasıl etkilediği sorusunu ele almışlardır. Örneklem 308 genç, orta yaşlı ve yaşlı yetişkinlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanlar geçmiş yaşam olaylarına yönelik envanterler ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri'ni cevaplamışlardır. Hiyerarşik regresyon analizi sonucunda normal olaylar şimdiki ve gelecekteki iyi olmanın anlamlı yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ancak farklı yaş gruplarında temel bazı etkiler göze çarpmaktadır: Genç yetişkinlerde yaşam etkinlikleri; orta yaşta olan yetişkinlerde arkadaş ve aile alanı; yaşlı yetişkinlerde ise öncelikle işve eğitim deneyimleri iyi olmanın en güçlü yordayıcılarıdır. Normal olmayan yani yoğun stres içeren olaylar sadece genç yetişkinlerde “bireysel gelişim”in anlamlı pozitif bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

DeNeve ve Cooper (1998), yaptıkları meta-analiz çalışmasında, 137 kişilik özelliği ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaları gözden geçirmişler, kişiliğin yaşam doyumu, mutluluk ve olumlu duygulanımı eşit oranda yordadığı ve negatif duygulanımı daha az oranda yordadığını bulmuşlardır. Öznel iyi oluşla en yakın ilişkisi olan kişilik özelliklerinin baskılayıcı savunmacılık (repressive defensiveness), duygusal kararlılık (emotional stability), denetim odağı, kontrol isteği, kendine güven, benlik saygısı (collective self-esteem), dayanıklılık (hardiness) ve gerilim olduğu bulunmuştur. Kişilik özellikleri Büyük BeşFaktör Kuramına (Big Five Factors Theory) göre gruplandırıldığında, nevrozizm, yaşam doyumu, mutluluk ve olumsuz duygulanımın en güçlü yordayıcı olduğu görülmüştür.

Maier ve Lachman (2000), 17 yaşından önce ebeveyni ölen veya boşanan yaşları 30-60 arasında değişen yetişkinler (n=4242) üzerinde yaptıkları araştırmanın amacı ebeveyn ölümü veya boşanmasının orta yaştaki fiziksel sağlık, psikolojik iyi olma ve depresyon üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmada Ryff'ın “Psikolojik İyi Olma Ölçekleri”, Kessler ve Mroczek'in Depresyon Ölçeği ve fiziksel sağlığı ölçmek için hazırlanmış 28 sağlık sorusu kullanılmıştır. Araştırma sonunda ebeveyni boşanmış olan erkeklerin diğerleriyle olumlu ilişkiler, kendini kabul, çevresel hâkimiyet düzeylerinin düşük, depresyon düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ebeveynin boşanmasının hem erkek hem de kadınlarda yüksek düzeyde fiziksel

sağlık problemi yaşama ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu ilişkiye kadınlara göre erkeklerde daha fazla olacak şekilde gelir, eğitim, ilaç kullanımı ve aile desteği zemin hazırlamaktadır. Ebeveyn ölümünün erkeklerde özerklik düzeyini, kadınlarda ise depresyon olasılığını arttırdığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar erken yaşam deneyimlerinin yetişkinlik yaşantılarını anlamaya katkıda bulunacağını göstermiştir.

Rafanelli, Park, Ruini, Ottolini, Cazzaro ve Fava (2000), klinik popülasyonda psikolojik iyi olma ve yoğun acı-üzüntü (distress) üzerinde yeterince çalışma yapılmadığını belirtmişlerdir. Amacı deney ve kontrol grubunda psikolojik iyi olma ve yoğun üzüntüyü ölçme araçlarının farklı özellikleri ile değerlendirmesi olan bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada deney grubunu 20 duygu durum bozukluğu olan düzelmiş hasta ve kontrol grubunu ise sosyo-demografik değişkenleri eşleştirilmiş 20 sağlıklı kişi oluşturmaktadır. Araştırmada psikolojik iyi olmayı ölçmek için ise Ryff'in "Psikolojik İyi Olma Ölçekleri" ve Kellner'in "Semptom Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki kişilerin kontrol grubundaki kişilere göre psikolojik üzüntü düzeylerinin daha yüksek ve psikolojik iyi olma düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Psikolojik iyi olmanın boyutları ve psikolojik üzüntü arasındaki korelasyonların oldukça karmaşık olduğu görülmüştür. Sonuçlar psikolojik iyi olmanın üzüntünün (distress) yokluğu ile aynı anlama gelmediğini göstermiştir.

Harrington ve Loffredo (2001), araştırmalarında psikolojik iyi olma, yaşam doyumu, benlik bilinçliliği, ve dört Myers-Briggs Türü Gösterge (MBTI; Myers-Briggs Type Indicator) boyutlarının ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma yaş ortalamaları 31,4 olan, 79'u bayan, 18'i erkek olmak üzere toplam 97 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Çalışmada ölçme aracı olarak Ryff'in "Psikolojik İyi Olma Ölçekleri", "Yaşam Doyumu Ölçeği", revize edilmiş "Benlik Bilinçliliği Ölçeği" ve "MBTI (G Formu)" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda içedönüklerden daha yüksek psikolojik iyi olma ve yaşam doyumu ve daha düşük benlik bilinçliliği gösteren dışadönükler ile MBTI'nın dört boyutunun üçünde anlamlı farklılıklar belirlenmiş, ayrıca psikolojik iyi olmanın boyutlarının çoğu ile benlik bilinçliliği arasında olumsuz ilişki olduğu görülmüştür.

September ve diğerleri (2001), 379 Kanadalı üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada psikolojik iyi olma ile cinsiyet rolleri ve yanıltıcı duygular arasındaki

ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada Ryff'ın "Psikolojik İyi Olma Ölçekleri", "Clance Yanıltıcı Fenomen Ölçeği / Clance Impostor Fenomenon Scale" ve "Bireysel Bağlanma Ölçeği / Extended Personal Attributes Questionnaire" kullanılmıştır. Araştırma sonuçları araştırmanın (a) kadınsı özelliklerden yüksek puan alan kişilerin psikolojik iyi olmanın "diğerleriyle olumlu ilişkiler" boyutundan da yüksek puanlar aldığı, (b) erkeksi özellik puanları yüksek olan kişilerin psikolojik iyi olmanın "Özerklik" boyutunda yüksek puanlar aldığı, (c) yanıltıcı duygular (ve güven yeteneği düşük olanlar) puanları yüksek olan kişilerin "kendini kabul" ve (d) "çevresel hâkimiyet" puanlarının düşük olduğu şeklinde ortaya çıkmıştır.

Keyes, Shmotkin ve Ryff (2002), öznel iyi olma ve psikolojik iyi olmanın kavramsal yönden ilişkili, fakat ampirik yönden farklı olduğu savından yola çıktıkları araştırmalarında öznel ve psikolojik iyi olmayı bir arada ele almışlardır. Araştırmada sosyo-demografik özellikler ve kişilik değişkenlerinin öznel ve psikolojik iyi olmayı açıklamadaki rolü incelenmiştir. Araştırma yaşları 25-74 arasında değişen 3032 kişi üzerinde yapılmıştır. Yapılan faktör analizi öznel iyi olma ve psikolojik iyi olmanın birbiriyle ilişkili fakat farklı olduklarını göstermiştir. Araştırmada öznel iyi olma ve psikolojik iyi olma düzeyleri yüksek alan kişilerde yaş, eğitim, dışadönüklük ve temkinlilik (conscientiousness) yüksek iken, nevrotizmin düşük olduğu görülmüştür. Öznel iyi olmaları psikolojik iyi olmalarından daha yüksek olanlar ile psikolojik iyi olması öznel iyi olmasından daha yüksek olanların daha genç, daha yüksek eğitilmiş oldukları ve yaşantılara daha fazla açık oldukları belirlenmiştir.

Kahn, Hessling ve Russel (2003), tarafından yapılan çalışmada, olumsuz duygulanımın, algılanan sosyal destek, psikolojik iyi olma (depresyon, yalnızlık ve yaşam doyumu) ve bedensel sağlık arasındaki ilişkiyi açıklayıp açıklamadığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, yaşlılar için kurulmuş olan toplum merkezine gelen 100 yaşlı insan oluşturmuştur. Yapılan analizler sonucunda, olumsuz duygulanımın, algılanan sosyal destek, psikolojik iyi olma ve bedensel sağlık arasındaki ilişkiyi açıkladığı görülmüştür. Olumsuz duygulanım değişkeni kontrol altına alındığında ise, psikolojik iyi olma ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişki yine anlamlı bulunmuştur.

Cheng ve Chan (2005), tarafından 4 madde seçenekli Ryff'in psikolojik iyi-oluş ölçeğinin Çinli gençler (Yaş18 – 86 n=1259) için uyarlaması yapılmıştır. Üç model



içinden uygun olanını oluşturmak için faktör analizi uygulanmıştır. Dierendonck (2005), yaptığı araştırma sonucunda (n=653) Ryff'in psikolojik iyi oluş ölçeğine manevi yaşamın da eklenmesini önermektedir. Dierendonck'a göre maneviyat olumlu tutumlar ve olumlu ilişkiler üreten içsel bir gerçekliktir ve olumlu ruh sağlığının belirleyicisi olmaktadır.

Vleioras ve Bosma (2005), 230 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmalarında kimlik stilleri ve Ryff'in psikolojik iyi oluş ölçeklerini kullanmışlardır. Araştırma sonucunda sorunlu kimliği ile karşılaşmaktan kaçınan kişilerde psikolojik iyi oluş negatif etkili iken sorunları ile yüzleşince, yüzleşmenin de onlar için önemli olmadığı bulunmuştur.

Lindfors ve diğerleri (2006), Ryff'in psikolojik iyi oluş ölçeklerinin İsveççe'ye çevrilen yapısının, kendini kabul, diğerleriyle olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel hâkimiyet, kişisel gelişim ve yaşam amacı alt boyutlarındaki durumlarını ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Ayrıca bu araştırmada yaş ve cinsiyet faktörleri de araştırılmıştır. 1260 yetişkin üzerinde yapılan araştırmada yaş aralığı 32-58 arasındadır. Çevrilen ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları, orijinal ölçeklerin katsayılarından daha yüksek çıkmıştır. Araştırma sonucunda yapılan analizler yaş ve cinsiyet profilleri ile ilgili önceki bilgileri doğrulamış, kendini kabulde yaş farkının, çevresel hâkimiyet ve yaşam amacında cinsiyet farklarının olduğunu ama kişisel gelişimde farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

Springer ve diğerleri ile Springer ve Hauser (2006), Ryff'in Psikolojik iyi oluş ölçeği testinin yapı ve geçerliliği üzerine iki ayrı araştırma yapmışlardır. Saunders ve Kashubeck-West (2006), Yaptıkları araştırmada feminist kimlik gelişimi, cinsiyet rolü oryantasyonu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi 244 kadın katılımcı kullanarak çeşitli değişkenlere de bakmışlardır. Bulgular hem feminist kimlik gelişimi hem de cinsiyet rolü oryantasyonun psikolojik iyi oluş varyansını açıklamada bağımsız katkıda bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca kullanılan araçlar, etkileycilik ve daha fazla feminist kimlik gelişiminin pozitif psikolojik iyi oluşla ilgili olduğunu göstermiştir.

Chang ve diğerleri (2007), yaptıkları araştırmada iki büyük amaç gözetmişlerdir: ilki, stres, sosyal sorun çözme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin yaş ortalaması 46,3 olan yetişkinler örnekleminde test edilmesi, ikincisi ise yine aynı grupta

psikolojik iyi oluş ve stres arasındaki muhtemel bağı sosyal problem çözme ile ilişkisini araştırmak. Yapılan korelasyon analizleri göstermiştir ki hem stres ve sosyal problem çözme psikolojik iyi oluş için önemli bir gerekliliktir. Üstelik yapılan analizler sosyal problem çözme özellikle stres ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. Ayrıca stres ve olumsuz problem durumları psikolojik iyi oluşun farklı boyutlarının yorumlayıcısı olmasına rağmen, diğer sosyal problem çözme boyutları da önemli tahmin ediciler olarak bulunmuştur.

Segrin ve Taylor (2007), pozitif insanlar arası ilişkiler, sosyal beceriler ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Örneklemi 703 yetişkinin oluşturduğu bu araştırmanın yaş aralığı 18-87 arasındadır. Sosyal becerilerin ölçümleri, diğerleriyle pozitif ilişkiler ve psikolojik iyi oluşun yaşam memnuniyeti, çevresel idare, kendinden etkililik, umut, mutluluk ve yaşamın kalitesini tamamlar şekilde çıkmıştır. Sonuçlar, sosyal becerilerin, psikolojik iyi yaşamın bütün göstergeleriyle tutarlı bir şekilde ve pozitif olarak ilgili olduğunu göstermiştir.

Psikolojik iyi olma ölçekleri kişilik araştırmalarında da kullanılmıştır. Schmutte ve Ryff (1997), kişilikle psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmalarında iki örneklem kullanmıştır. Yaşları 44 ile 65 arasında değişen 114 bayan ve 101 erkek üzerinde yürütülen araştırmadan elde edilen sonuçlar, öz-kabul, çevresel hâkimiyet ve yaşam amaçlarının; nörotizm, dışadönüklük ve öz-denetim/sorumlulukla, bireysel gelişimin; deneyime açıklık ve dışadönüklükle, diğerleriyle olumlu ilişkilerin; yumuşak başlılıkla, özerkliğin ise nörotizmle ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu araştırmacılar, psikolojik iyi olma ile kişilik arasındaki ilişkinin düşünüldüğünden daha karmaşık olabileceğini öne sürmüştür. Bu sonuçlara bağlı olarak Ryff, kişilik boyutlarının bireylerin psikolojik iyi olma düzeyleri üzerinde son derece önemli etkiye sahip olduğunu belirtmiştir.

Psikolojik iyi olma ölçekleri, beden imgesini inceleyen araştırmalarda da kullanılmıştır. McKinley (1999), 270 bayan üniversite öğrencisi ile 151 annenin katıldığı araştırmasında, beden bilinci ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, beden bilinci ile psikolojik iyi olma alt ölçekleri arasında negatif ilişkiler olduğunu göstermiştir. Ayrıca beden saygısı, tüm psikolojik iyi olma alt ölçekleriyle pozitif ilişkili bulunmuştur.

Ryff ve Keyes (1995), araştırmalarında psikolojik iyi olma ile mutluluk, yaşam doyumunu ve depresyon arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, mutluluğun, öz-kabul ve çevresel hâkimiyet ile .36 ve .42, yaşam doyumunun ise bu iki değişkenle sırasıyla ile .40 ve .39 düzeyinde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca depresyon, psikolojik iyi olmanın altı alt boyutunun tümüyle negatif ilişkili bulunmuştur.

Cirhinlioğlu (2006), 328 üniversite öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırmasında cinsiyet, sınıf, utanç eğilimi, dini yönelimler, benlik kurguları ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bulgular kız öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve utanç eğiliminin kendini kabul, çevresel hâkimiyet, bireysel gelişim ve özerkliği negatif yordadığını göstermiştir.

## **2.3.TOPLULUK HİSSİ**

### **2.3.1 Kavramsal Açıdan Topluluk Hissi**

Aidiyet ve bağlantılı olma duygusu, insanların temel gereksinimleri arasında yer alır (Shaffer ve Anundsen, 1993). “Topluluk olma duygusu” üzerinde ortak bir tanım bulunmamakla birlikte, Rovai (2001), gibi bazı uzmanlar, David W. McMillan ve David M. Chavis tarafından geliştirilen tanımı benimsemektedirler. Buna göre topluluk olma duygusu “üyelerin aidiyet hissi, üyelerin birbirlerini ve grubu önemsemelerine ilişkin bir duygu ve üye gereksinimlerinin birlikte olma konusundaki kararlılıklarına bağlı olduğuna ilişkin paylaşılan bir inançtır” (McMillan ve Chavis, 1986). Topluluk olma duygusunun, temelde bireylerin karşılıklı olarak birbirlerine bağımlı oldukları bir ortamda, güven, etkileşim, paylaşılan değerler ve hedefler üzerine kurulu bir bütün olduğu düşünölmektedir.

Hill (1996) ve Rheingold (1991), gibi uzmanlar topluluk olma duygusunun tam anlamıyla anlaşılabilmesi için çok çeşitli bağlamlarda incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Her topluluğun farklı bileşenleri olması nedeniyle topluluk olma duygusunun geliştirilmesi de içinde yer aldığı bağlama bağlı olarak değişmektedir. Topluluk hissi; aidiyet, üyelerin birbirlerine ve gruba karşı oluşturdukları fark edilebilirlik hissi ve üyelerin birliktelikleri sayesinde ihtiyaçlarının karşılanacağına olan inanç olarak da tanımlanabilir.

Topluluk hissi, toplum psikolojisi alanında önemli bir yer tutar ve yıllardır bilimsel ilgiyi üzerine çeker. Bu yoğun ilgiye rağmen bilginler topluluk hissini hem teorik hem de metodolojik açıdan yeterince kavramsallaşmadığını belirtirler. Sarason'un (1974), "Topluluk hissi, toplum psikolojisinin çalışma alanında kavramsal bir mihenk taşıdır" şeklindeki iddiasını kabul edersek, yapının teorik gelişimi bu alan için hayati önem taşır. Topluluk hissi, bir toplumun en temel problemi olan ve bireyselleşmenin karanlık yönleri olarak açığa çıkan yalnızlığı, bencilliği ve umutsuzluğu anlamada anahtar bir rol oynamaktadır (Sarason, 1974). Sarason topluluk hissini; kişinin kendisini dayayabileceği, üyelerinin birbirlerine yardımcı olacağı bir ağda bulunması ve bunun sonucunda yalnızlık yaşamayacağına yönelik duygudur.

McMillan ve Chavis (1986, akt., Wang, 2008), topluluk hissi kavramını, "Üyelerin, kendilerini bir gruba ait hissetmeleri, grubu ve grubun diğer üyelerini önemsemeleri ve üyeler arasındaki bağlılık nedeni ile bir araya gelme gereksinimi duymaları sonucu ortaya çıkan sadakat olarak tanımlanmaktadır. Aidiyet ihtiyacı, özellikle gençlerin kim olduklarını ve kim olmak istediklerini, kime ait olduklarını, enerjilerini nereye harcayacaklarını ve geleceklerini hangi yönde sürdüreceklerini düşünmeye başladıkları erken ergenlik döneminde önem kazanır (Goodenow, 1993).

McMillan ve Chavis (1986), topluluk hissini dört bileşen altında tanımlamıştır. Bunlar; üyelik, etki, destek ve paylaşılan duygusal bağlıdır.

- ✓ Üyelik; ait olma ve kişisel ilişkiler duygusunu paylaşma,
- ✓ Etki; gruba bir farklılık katma hissi,
- ✓ Destek; ihtiyaçların yerine getirilmesi veya grup üyelerinden gelen güçle üyelerin ihtiyaçlarının karşılanabileceği yönelik duygu,
- ✓ Paylaşılan duygusal bağ; üyelerin ortak tarih yer, zaman ve hisleri paylaştıklarına ya da paylaşacaklarına dair inançtır.

McMillan (1996), daha sonra topluluğu oluşturan bileşenleri yeniden düzenleyerek, topluluk içinde üyelik, aidiyet duygusu, kabul edilmişliği hissettiren *topluluk olma ruhu* topluluğun güvenli, etkili, düzenli olabileceğini hissettiren *güven* duygusu, topluluktan karşılıklı yararların geldiğini, desteklendiğini, değerlerin paylaşıldığını hissedilmesini sağlayan *karşılıklı alışveriş*, duygusal bağın aynı yer ve zamanda paylaşılmasını sağlayan *deneyim*, şeklinde sınıflandırmıştır.

Bu bileşenler ve özellikleri, öğrenme topluluklarının gelişiminin önemini ortaya koymaktadır, belirlenmiş bazı topluluklarda her bir bileşenin değişen özünün korunması önemlidir. Bu bileşenleri geliştirmek (McMillan ve Chavis, 1986; Palloff ve Pratt, 1999), genel bir amacın oluşturulması, görüşmelerin daha sık olması, kolaylaştırılması (Brook ve Oliver, 2004), ve bir mekan duygusu geliştirilmesi (Lorion ve Newbrough, 1996; Puddifoot, 1996), topluluğun gelişimini daha olumlu etkilemektedir.

Belli bir topluluğa bağlı olma rolü, üyelere, güvenli bir boyutta kimliklerini ve kökenlerini, duygularını ve ortak geçmişlerini ifade etme özgürlüğü tanımaktadır. Üyeler, toplulukta değerli konumlara sahip olabilir ve benzer geçmişlere ve yaşantılara sahip olan başka üyelerle olumlu ilişkiler kurabilirler (Pretty ve diğerleri, 2006).

Brossie (2003), diğerleriyle veya aynı ortamda bulunan diğer bireylerle sadece yakınlık kurmanın, otomatikman topluluk olma duygusuna sahip olmaya dönüşmeyeceğini belirtmektedir. Bu duygu, ortak değerlerin, inançların ve ilgilerin paylaşılmasıyla zaman içinde gelişir. Topluluk olma duygusu, toplulukta gerçekleşen etkinlikleri ve diğer topluluk olaylarını etkileme gücüne sahip psikolojik bir yapıdır. Sağlıklı, etkin ve üretken olan toplumlar; bu toplumun üyeleri arasında topluluk olma duygusunun gelişmesini destekler ve sorumluluk duygusunun varlığından dolayı toplanan kaynaklardan (toplumsal sermaye ve fiziksel sermaye) faydalanır. Üyeler, yaşam kalitesinin yani kişisel yaşam kalitelerinin artırılmasında topluma katkıda bulunan öğelerin (temel hizmetler, ekonomik denge ve ek hizmetler gibi önlemler) farkındadırlar. Daha sonraları, üyeler, topluluğa karşı bir destek ve sorumluluk duygusu geliştirirler ve programların sürdürülmesine destek sözü verirler. Bu yolla toplumlar, topluluk olma duygusunun gelişimine ön ayak olabilirler. Topluluk olma duygusu; güvenlik, üyelerin sağlığı ve refahı ve topluluğun hazırlıklı olmasıyla birlikte toplum olmanın arzulanan bir sonucu olarak düşünülür. Tüm topluluk bağlantısı değişkenleri, birbirleriyle önemli derecede ilişkilidir. Toplum görevi ve karşılıksız destekler, topluluk olma duygusuyla son derece ilişkilidir.

Topluluklar, bölgesel, politik, eğitsel gibi farklı biçimlerde meydana gelmektedir(Brook ve Oliver, 2004). Eğitim amaçlı oluşan topluluklar bireylerin kaynakları ve bilgileri paylaşma isteğine, düzenli iletişim, problemlerin sistematik

çözümü ve başarının paylaşımı özelliklerine dayalı olarak oluşmaktadır (Moore ve Brooks, 2000).

Araştırmalar, bu özelliklerin öğrenmeyi olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Eğitim yalnızca insanların yeni bilgi, beceri ve tutumları kazanmaları olarak değil, aynı zamanda bilgi ve becerilerin sunulduğu, tartışıldığı ve yapılandırıldığı toplumsal bir etkinlik olarak da ele alınmaktadır. Öğrenmeyi toplumsal bir etkinlik biçiminde tanımlama eğilimi özellikle toplumsal öğrenme yaklaşımlarının da desteği ile öğrenme toplulukları anlayışının ve uygulamasının gelişmesine neden olmuştur (Aydın, 2002b).

### **2.3.2 Demokratik Okul Ortamı ve Topluluk Hissi**

Aidiyet ihtiyacı, insanın büyümesi ve gelişmesi için önemli etkileri olan gerekli motivasyonel bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Topluluk hissi kavramı, birçok araştırmacı tarafından bu ihtiyacı tatmin eden sosyal ortamların ve grupların psikolojik yönlerini tanımlamakta kullanılmıştır. Bu motivasyon tüm insanlar için geçerlidir, çok çeşitli ortamlarda çalıştırır ve duygularımızı, bilişlerimizi ve davranışlarımızı etkiler.

Daha da fazlası, ergenlerin mahalle, semt, okul, akran grubu gibi kendi topluluklarının ne olduğu düşüncesinin farklı kavramlarını anlamaya çalışmak, sosyal ağların ergen refahındaki farklı rollerini ve etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir (Pretty, Conroy, Dugay, Fowler ve Williams, 1996).

Ergenlik boyunca, okul gençlerin hayatında büyük rol oynar. Bu ortamın sosyal ortamı (kapsayıcılık ve destek açısından) hem sosyal sermayenin boyutunu – problemler ortaya çıktığında bireyin başvurabileceği resmi olmayan sosyal kaynakların sayısı ve kalitesi – hem de öğrencinin bu ağ bağlantılarından fayda sağlama ihtimalini etkileyen önemli bir faktördür (Cartland, Ruch-Ross ve Henry, 2003).

Aslında, öğrencilerin topluluk hissi ya da okul ortamına aidiyetliği okul başarısıyla, psikososyal refahlıkla ve bağlılıkla ilgili olan önemli motivasyonel, davranışsal (Bryk, Lee ve Holland, 1993; Croninger ve Lee, 2001; Lee ve Burkam, 2003) ve

davranışsal faktörlere bağlıdır (Bateman, 1998; Osterman, 2002; Pretty diğerleri, 1994).

Hargreaves, Ear, and Ryan ortaokul ve lise eğitiminde gerekli olan en önemli yeniliklerden birinin okulları –genç insanlar için- ilginin ve desteğin olduğu daha iyi topluluklara dönüştürmek olduğunu belirtmişlerdir. Topluluk hissi, okullardan çok yerleşim yerlerinde, kısmen de işyerlerinde ve genç insanlardan çok yetişkinler arasında incelenmiştir.

### **2.3.3 Topluluk Hissi ve Çevrim İçi Eğitim**

Bir öğrenenin bir topluluğa ait olmasının, çevrimiçi derslerdeki beklentilerini karşılamada önemli bir rolü bulunmaktadır (Wegerif, 1998). Araştırmalar, öğrenenin bir topluluğa üye olmasıyla derslerdeki başarıları arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir (Redline ve Lauren, 2001).

McMillan ve Chavis'in (1986), topluluk olma duygusunun bileşenleri olarak gördükleri dört unsur arasından (Üyelik, Etki, Destek, Paylaşılan duygusal bağ) üyelik ve etki, hem sanal hem de geleneksel topluluklarda ortak algı etkenleri olarak kabul edilmektedir (Koh ve Kim, 2001).

Rovai (2002b) toplumsallaşmanın öneminin sonucunda öğrencilerin öğrenme topluluğunun bir parçası olduklarını hissetmelerinin derecesini ölçmek için Sınıf Topluluk Ölçeğini geliştirmiştir. (Classroom Community Scale- CCI).

Rovai, ile yaptığı araştırmasında sınıf topluluğu duyarlılığındaki farklılıkları belirlemiştir (Rovai 2001, 2002a, 2003). Afrika kökenli Amerikalı ve Kafkas öğrenciler arasındaki eş zamanlı olmayan kurslarda Rovai ve Ponton'un (2005), çalışmasında, topluluk olma duygusunun arttırılmasında yalnızca eğitimcilere değil, akademik açıdan belli bir olgunluğa ulaşmış öğrencilere de bağlı olduğu bulunmuştur. Bu öğrenciler kendi ortamlarını (çalışma grupları, e-posta, telefon görüşmesi) yaratabilirler, bunlar da uyumu ve paylaşılmış değerlerin duyarlılığını arttırmaktadır.

Preece (2000), topluluk olmanın sahip olması gereken özelliklerini “insanlar, amaçlar, kurallar” olarak açıkladıktan sonra, ayrıca sanal bir topluluk oluşturulurken bunlara ek olarak “bilgisayar sistemlerini” katmıştır:

*Bilgisayar sistemleri*, toplumsal etkileşimin oluşumunu kolaylaştırır, bu etkileşimi destekler ve birliktelik duygusunu yaratılmasına yardımcı olur. Tajfel ve Turner (1986), kendini güçlendirme ya da kimlik arayışında, bireylerin karakteristik olarak, insanları, kendilerini ait hissettikleri grubun üyelerini daha fazla önemseyen bir nitelikte sınıflandırdıklarına dikkat çekmektedirler. Başarılı bir işbirliği deneyimi, öğrenmenin gelecekteki noktalarında olumlu grup çalışmalarına zemin oluşturmaktadır.

Topluluk olma duygusu yapısını oluşturmak, düzenlemek, desteklemek ve bu sonucu çevrimiçi öğrenci gruplarıyla değerlendirmek çevrimiçi öğrenenlerin deneyimine önemli ölçüde katkıda bulunacak başarılabilir bir durumdur (Wilson, 2001).

Kyröläinen'in (2001) yaptığı çalışma internet ortamında topluluk olma duygusunun var olduğuna ve bunun gerçek sosyal ortamlardaki topluluk olma duygusundan uzak olmadığına dair kanıtlar sunmaktadır. İnternet ortamında topluluk olma duygusunu hissetme olasılığı, internetin alternatif iletişim aracından daha fazlası olabileceğini göstermektedir. İnternet topluluklarındaki üyelikler insanların hayatlarını zenginleştirebilir ve onlara bir şeylerin parçası olduğunu hissettirebilir. Topluluk olma duygusu belirli bir web sitesinin özelliği değildir. Aksine, bu insan etkileşiminden doğan zihinsel bir yapıdır ve bireylerin kendilerini toplumun bir parçası gibi tanımlamalarıdır. Sınırlılıkları olmasına rağmen internet kullanımı artmaktadır. Çünkü internetin en büyük etkisi sosyal bir yanının olmasıdır. İnternetin en büyük etkisi sosyal bir yanının olmasıdır.

Quan-Haase ve diğerleri (2002), internette çok zaman geçiren insanların çok fazla topluluk olma duygusu taşımamalarına rağmen, çok kısa süre çevrimiçi olanlara göre daha fazla topluluk olma duygusuna sahip olduklarını belirtmektedirler. Sık sık internette sohbet eden insanların topluluk olma duygusuna daha çok sahip oldukları ortaya konmuştur. İnternette sohbet etmek bir anlamda sosyal olmak için bir ortam sağlamaktadır. İnternette siteler arasında gezinmek de topluluk olma duygusu içermektedir. Sık sık internete girmek anti sosyallik değil sosyalleşmedir. İnternete katılım toplumla iletişim kurduğunuzun en iyi kanıtıdır. İnternete girmek insanların kendi özelliklerine benzer insanlarla iletişim kurmalarına yardım etmektedir. İnsanlar internete daha çok girdikçe topluluk olma duyguları da daha çok gelişir (Quan-Haase ve diğerleri, 2002).



Kyröläinen (2001), bir web ortamında topluluk olma duygusundaki dört kritik faktörü şöyle tanımlamaktadır: (1) karşılıklı katılım, (2) diğerlerine karşı gerçek güven, (3) üyelerin ortak amacı ve benzerliği, (4) paylaşılan geçmiş. Bir web ortamındaki topluluk olma duygusu, yazı aracılı etkileşimle kişinin, başkalarını etkileyebileceği ve onlara yardım edebileceği ayrıca gerektiğinde yardım görebileceği şeklindeki bir düşünceden oluşmaktadır (Kyröläinen, 2001).

Aynı zamanda, kişinin bulunduğu yerde emniyette olabileceği şeklindeki temel güveni ve kişinin kendisi gibi insanların arasında olduğu düşüncesini de içinde bulundurmaktadır. Dahası, topluluğun o esnada olduğu duruma nasıl geldiğinin bilgisini de içermektedir. Bunlar hep birlikte, belli bir mekânsal ve sosyal kapsama bağlı olma ve belli insanların arasında olma duygusunu gösterir, yani topluluk olma duygusunu. Gerçek yaşam toplumlarında ve topluluk olma duygularında merkezde yer alan değişkenlerin çoğu, web ortamında da merkezde yer almaktadır. Tüm çevrimiçi öğretilerin yapılması gereken en temel amaç, bir öğrenme topluluğu yaratmak ve fikir değişimi, bilgi alışverişi ve üyeler arasındaki hisleri oluşturmak ve sağlamaktır (Hiltz, 1998).

#### **2.3.4 Topluluk Hissi ve Öğrenme Toplulukları**

Bir öğrenme topluluğu, öğrencilerin aidiyet duygusu taşıdıkları, birbirlerine karşı sorumlu olduklarını hissettikleri ve ortak beklentilere sahip bir grup olarak tanımlanır (Rovai, 2002a, 2002b). Öğrenmenin sosyal yönlerini daha da arttırmak için ayarlanmış dersler çevrimiçi topluluğu destekler. Etkileşim, katılım ve sosyal öğrenme deneyimleri öğrenciler arasındaki birleşmeyi destekleyen ve yalıtılmışlığı azaltmayı sağlayan temel unsurlardır (Aragon, 2003; Gunawardena ve Zittle, 1997; Smith ve Ragan, 2005; Wilson, Cordry ve King, 2004). Değerlerin, inançların ve amaçların tartışıldığı bir ortam oluşturmak, öğrencileri bir topluluğa ait olduklarını hissettirebilir.

Öğrenme toplulukları, işbirliği ile etkili öğrenmeyi olanaklı kılar. Palloff ve Pratt (1999), bir sınıfın başarılı olup olmayacağını belirlemekteki önemli etkenin öğrencinin, karşılıklı yarar sağlayan işbirliği ve iletişimden kaynaklı topluluk hissine bağlı olduğunu ileri sürerler. Bireysel olarak da öğrencinin bir dersteki başarısı ya da başarısızlığı onun gruba ne derece uyum sağlayabildiğine bağlıdır (Wegerif, 1998).

Gerçek bir topluluk, öğrenci ve öğretmenler arasında düşünce ve değerlerin paylaşımını sağlayan bir bağın gerekli olduğunu vurgular. Bielaczyc ve Collins (1999), böyle bir topluluğu bireylerin birbirini anlamak ve öğrenmek için ortak çaba göstermesini gerektiren bir öğrenme kültürü olarak tanımlarlar.

McMillan (1996), Goodlad (1996) ve Wellman'ın (1999), topluluk görüşlerine dayanarak, Rovai ve Lucking (2000), sınıf topluluğunun üyelerinin, aidiyet ve güven duygusunu paylaştıkları ve ait oldukları grubun sorumlulukları olduğuna inandıkları; birbirlerine ve okullarına karşı görevleri ve yükümlülükleri olduğunu; ortak amaçları olduğunu belirtmişlerdir. Rovai ve Lucking (2000), sınıf içinde topluluğunun, McMillan'ın (1996) topluluk olmada yer alan bileşenlerini de kapsayan dört bileşenden oluştuğunu belirtmişlerdir:

- ✓ Topluluk olma ruhu (spirit),
- ✓ Güven (trust),
- ✓ Etkileşim (interaction) ve
- ✓ Öğrenme (learning).

### **2.3.5 Çevrimiçi Öğrenenlerin Sözsüz İletişim Unsurlarını Kullanma Sıklıkları ve Topluluk Olma Duyguları Arasındaki Etkileşim**

Aidiyet ve bağlantılı olma duygusu, insanların temel gereksinimleri arasında yer almaktadır. Çevrimiçi (e-)öğrenme ortamında kişilerin kendilerini yalnız hissetmemeleri için aralarında güçlü bir iletişim ve etkileşim olmalıdır. Günlük yaşamımızda karşımızdaki kişiyle iletişimimizi güçlendirmek için beden dili, ses tonu, fiziksel özellikler gibi sözsüz iletişim unsurlarını kullanırız. Çevrimiçi ortamda bu unsurların eksik olması kişilerin etkili iletişime girmelerini engelleyebilir ve kendilerini bu ortamda yalnız hissettirebilir. Çevrimiçi ortamda kullanılan bazı ifadeler (ikon–resimli yazılar, yazılı mesajlar) kişilerin yalnızlık duygusunu azaltmakta ve kendilerini bir topluluğa ait hissetmelerini sağlamakta etkili olabilir. (Göksal, 2008).

Aidiyet ve bağlantılı olma duygusu, insanların temel gereksinimleri arasında yer alır (Shaffer ve Anundsen, 1993). Bu bakış açısı bağlamında Palloff ve Pratt (1999), “uzaktan eğitimde öğrenmenin başarılı biçimde gerçekleşmesi için katılımcılar arasında topluluk olma duygusunu geliştirilmesi gerekir” biçiminde bir iddiada

bulunmuşlardır. Topluluk olma üzerine yapılan araştırmalar da (Contreras-Castillo ve diğerleri,2004; Oren, Mioduser ve Nachmias, 2002; Tu ve McIsaac,2002; Wellman ve Gulia,1999; Wegeriff, 1998; Bruffee, 1993; Hiltz, 1986) bu iddiayı desteklemiştir.

Aydın'a (2002a) göre evrimii (e-)ğrenme, bilgisayar ve bilgisayar ağlarının öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanılmasıyla, öğrenmenin zaman ve mekân sınırlılıklarından arındırıldığı bir teknolojidir. Oldukça genel bir tanım izlenimi vermesine karsın Aydın'ın tanımı evrimii (e-)ğrenmenin hem bilgisayar-ortamlı iletişim tabanlı ya da destekli açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarını hem de sınıf içi öğrenmeye destek niteliğindeki bilgisayar-ortamlı iletişim uygulamalarını kapsaması açısından önemlidir.

ğrenme-ğretme sürecine katılan bireyler arasındaki iletişimi kolaylaştırması, zaman ve mekân sınırlılıklarından kurtarması evrimii (e-)ğrenmenin en önemli üstünlüklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Ancak, dikkatli olunmadığında bu üstünlük bir sınırlılığa da dönüşebilir. Çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen iletişim ya da kısaca evrimii iletişim, yüz yüze gereklesene göre farklılıklara sahiptir (Yoon, 2003).İlk ve belki de en önemli fark, evrimii iletişimin, gelişmelere karsın hala metin tabanlı gerçekleştiriliyor olması ve buna bağlı olarak özellikle sözsüz iletişim unsurlarının eksikliğidir. Bu durum evrimii iletişime giren bireylerin karsılarındakileri canlı bir varlık olarak görmelerine engel olabilmekte ve iletişim ortamını toplumsal etkileşim açısından soğuk algılamalarına yol açabilmektedir (Herod, 1999; Short ve diğerleri, 1976).Yüz yüze iletişim ortamlarında toplumsal etkileşim, sözel ve özellikle sözsüz iletişim unsurları yoluyla kolaylıkla sağlanabilmektedir.

Ancak metin tabanlı iletişim ortamlarında bu unsurların eksikliği toplumsal var olma duygusunun ve toplumsal etkileşimin düşük düzeyde kalmasına neden olabilmektedir. Short ve diğerleri (1976), toplumsal var olma duygusunun uzaktan iletişim sürecini anlamada anahtar noktalardan biri olduğunu belirtmekte; gerçekleştirilen araştırmalar (rneğin Gunawardena ve Zittle, 1997; Tu ve McIsaac, 2002), da sözel ve sözsüz iletişim unsurlarına bağlı olarak değişebilen toplumsal etkileşimin evrimii (e-)ğrenmenin başarısını etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, toplumsal etkileşimin nasıl kolaylaştırılabileceği ve buna bağlı olarak

nasıl topluluk olma duygusunun geliştirilebileceği çevrimiçi (e-)öğrenme ortamlarının tasarımında temel sorunlardan biri olarak görülmektedir.

Toplumsal etkileşim ve topluluk olma duygusu, çevrimiçi (e-)öğrenmenin başarısı üzerinde önemli etkiye sahiptir. Araştırmalar çevrimiçi (e-) öğrenmeye katılanlar arasındaki toplumsal etkileşim eksikliğinin olumsuz etkilerini ortaya koymaktadır (Contreras-Castillo ve diğerleri, 2004; Oren, Mioduser ve Nachmias, 2002; Wegeriff, 1998). Ayrıca, araştırmalar göstermektedir ki; diğer öğrenenlerle etkileşim algısı ile öğrenme (Hiltz, 1986; Tu ve McIsaac, 2002), topluluk olma duygusu ile öğrenenler arasındaki işbirliği (Bruffee, 1993) ve bir topluluğa ait olma duygusu ile sağlanan destek hizmetleri (Wellman ve Gulia, 1999), gibi değişkenler arasında güçlü bir birlikte değişim ilişkisi vardır.

### **2.3.6 Topluluk Hissi'nin Çeşitli Anlamları**

Yeni kentçiliğin sosyal amaçlarına ulaşmasında başarılı olup olamayacağının belirlenmesi, “topluluk hissini belirgin şekilde nasıl tanımlandığına bağlıdır. Yeni kentçiliğin potansiyel sorumluluklarından birisi, gerçekten, onun sosyal amaçlarının oturan etkileşimini ve (mekân duygusunu da içeren) topluluk hissini çeşitli unsurlarını aynı anda kucaklamak için ortaya çıkması olarak görülebilir. Bunlar, her biri kendine has yöntemi ve etkilemesi ile farklı anlamlara sahip farklı kavramlardır. Topluluk hissini bazı yönleri, muhtemelen karşıt için bir alan yaratılması yoluyla olduğu gibi, oturan etkileşimiyle geliştirilebilir; fakat bu yaklaşım zorunlu olarak mekân bağı ya da mekân duygusu gibi diğer kavramları geliştirmez. Oturanlar ve çevrelerinin etkileri arasındaki ilişki kurma, sezgi gibi (Fried,1986). Farklı anlamlar, farklı çevresel bağlamları gerekli kılabilir ya da farklı çevresel bağlamlara bağlı olabilir.

Bu konuyu açıklığa kavuşturmak için, çeşitli anlamları yönünden yeni kentçi öğretinin değerlendirilmesi mümkündür. (Genellikle mahalle bağlamı içerisinde) kentsel mekânların sosyal yönleri iki kategoriye ayrılabilir: Komşuluk düzeyi ve psikolojik topluluk hissi. Komşuluk üzerine yapılan araştırmaların çoğu, yerel sosyal etkileşimin sayısal ölçmelerini içermektedir. Bu çalışmalar ortadadır ve güçlü sosyal ilişkilerden (örneğin, yardım, malların değiştirilmesi) zayıf sosyal bağlara (örneğin, nedensel selamlamalara) kadar çeşitlilik göstermektedir. Psikolojik

topluluk hissi üzerine araştırma(lar) mahalle sosyal yaşamının duygusal unsurlarının ölçülmesiyle ilgilenmektedir. Topluluk hissini ölçmek için kullanılan ayrımlar (örneğin bkz. Skjaeveland et al., 1996; Riger ve Lavrakas,1981), topluluk hissini tanımlanmasında yapılanlardaki gibi (örneğin,McMillan ve Chavis, 1986), aşağıdaki farklılıklara dayanmaktadır:

- *Paylaşılan duygusal bağlantı*(paylaşılan olaylar gibi etkileşime dayalı diğer sezgisel düşüncelerden daha çok, topluluk hissini psikolojik yönlerine dayanmaktadır);

- *Mahalle ya da (mekân) mekan bağlılığı*, sosyal bağlanma, fiziksel köksalmışlık, fiziksel kolaylıkların kullanımı ve mahallenin cazibesi üzerine dayanmaktadır; - üyelik, sınırları, duygusal güvenliği, bir ait olma “hak”ını, kişisel yatırımı ve ortak bir sembol sistemini içermektedir;

- *Etki*, grup bağlılığıyla ilişkilidir;

- *Destek*, onun sayesinde ortak ihtiyaçlar karşılanmaktadır; fakat oturanların birbirini(zorunlu olarak sosyal etkileşimle olmasa da) olumlu bir şekilde gözettiği seviyeyi de içermektedir ve

- *Yer* (mekân) duygusu, yalnız başına düşünüldüğünde, mahalle sosyal yaşamından daha çok, oturanların çevresel algılamalarıyla ilişkilidir.

Yeni kentçilik ile mahalle sosyal yaşamının çeşitli yönleri arasındaki potansiyel ilişkinin anlaşılmasında kullanılan ayrıştırıcı temel unsur, yeni kentçiliğin kamusal mekân üzerindeki vurgusudur. Bu topluluk hissini hangi yönleri, kamusal mekânın, daha geniş anlamıyla kamusal yaşamın, rolünün vurgulanmasıyla desteklenmektedir? Yapılan araştırma sonuçlarına göre, bir dereceye kadar, güvenle desteklenen mahallenin sosyal yaşamın bir yönü oturan etkileşimi ya da komşuluktur. Etkileşim, sosyal bağlantı için daha fazla alan sağlanmasıyla desteklenmektedir. Bu etkileşimin niteliği, yalnızca, zayıf sosyal bağlara neden olan kısa süreli karşıtlıklar ile sınırlandırılabilir. Fakat her şeye rağmen, en azından, sayısal anlamda artan komşuluk kavramının destekleneceğini reddetmek zor olacaktır.

Topluluk hissi doğrudan doğruya sosyal etkileşimin niteliğindeki değişmelerle bağlantılı hale getirilmedikçe, komşuluk düzeyinin ötesine, sezgisel topluluk düşüncesine doğru hareket edilmesi oldukça zordur (Weening ve diğerleri., 1990;

Riger ve Lavrakas, 1981). Hatta kamusal mekân, oturan etkileşimi ve topluluk hissi arasındaki bağlantının doğası, teorik olarak yetersizdir. Kesin bir şekilde oturan etkileşiminin nereye yöneldiğini -örneğin, topluluk hissini belirli sezgisel yönlerinin ne ölçüde desteklediğini- söylemek zordur. Yeni kentçi biçim ile topluluk hissini sezgisel yönleri arasındaki bağlantı, ilgili anlamın karmaşıklığının değerlendirilmesi olarak, çok daha fazla savunulmaz olmaktadır.

Ön kabul olarak, örneğin, paylaşılan sezgisel bir bağlantı, oturan etkileşimi üzerine dayandığı için, mahalle biçiminin muhtemel bir hedefi olarak gözükecektir. Sorun, tabii ki böyle bağlantıların, zorunlu olarak, miktar üzerine değil, ilişkinin belli bir niteliği üzerine dayanmasıdır. Sezgisel bağlantı olayların paylaşılmasının ve bir “manevi bağ”ın tatminini gerekli kılmaktadır. Her ne kadar toprak kullanımlarının (birbirine) karşılaştırılması ve kamusal alanların sağlanmasının bir ilişki alanı sağlayarak bu tür bir ilişkiyi hızlandıracağına inanılsa da, dönüşüm basit değildir ve etkinin zayıf bir düzeyinden daha fazla bir şeyi tartışmamız zordur. Bunun için sosyal etkileşim ve topluluk hissi bir yönüyle ilişkilidir; fakat bu ilişki yeni kentçilerin kastettikleri düzeyde olmayabilir. Haggerty (1992), tarafından yapılan bir çalışma, sosyo-demografik özellikler kontrol edildiği zaman, çevresel faktörlerin, sosyal etkileşimin belirlenmesi için uygun olduğunu; fakat bu uygunluğun yüzeysel ve kitlesel olmayan ilişkiler düzeyinde kaldığını göstermiştir. Yüzeysel ilişkinin, (paylaşılan sezgisel bir bağlantı gibi) yeni kentçilerin tanımladığı gibi, topluluk hissini muhtemelen hızlandırabilecek etkileşim türü olup olmadığı açık değildir.

Topluluk hissini sezgisel boyutlarından her biri benzer bir şekilde değerlendirilebilir. Üyelik, örneğin, mahalle biçiminden kaynaklanmayan belirli rolleri ve (anlayışımızın bugünkü seviyesine dayalı) sosyal etkileşimde bir yükselişi gerekli kılar. Üyelik kavramının kamusal mekânın topluluk hissine bağlanmasında bir görev üstlendiği; çünkü, iddia edilmiş olduğu gibi, kamusal alanların sosyal ilişki için bir mekan sağladığı sosyal etkileşimin bir üyelik hissini arttırdığı ve üyeliğin, topluluğun artan duygusuna dayanak teşkil ettiği ortaya çıkabilir (Jacobs, 1961; Glynn, 1981; Riger ve diğerleri., 1981; Cochran, 1994). Bu denklemi kabul etmek kolaydır. Bununla birlikte, eğer üyeliğin anlamlarının kapsamına ve topluluk hissini inşasındaki rolüne işaret edilmişse, varsayılan ilişki bulanıklaşmaktadır. Daha açık bir ifadeyle söylersek, topluluk hissini bir tanımı olarak üyelik, bir kimsenin

benliğinin bir parçasının üye olmak için adaması ve sonuçta bir ait olma hakkına sahip olması duygusunu içerir (McMillan ve Chavis, 1986).

Kamusal mekânlarda olan etkileşimin hangi türünün bir sezgiye sebep olduğu hemen anlaşılammaktadır. Benzer bir şekilde, üyelik yönünden topluluk hissini tanımlanması, yeni kentçiliğin mahalle çevresi ve biçimi üzerindeki vurgusuyla ilişkilendirilebilecek sınırlar içermektedir. Bununla birlikte, üyeliğin diğer yönleri - bir bağlanma ve sezgisel güvenlik duygusu yerel oturan ilişkiyle belirgin bir şekilde bağlantılı olmadığı gibi, biçimin (örneğin, yeni kentçiler tarafından tanımlanan biçim) belirli bir türüyle de açık bir şekilde bağlantılı değildir. Sonuçta, üyeliğin bu yönlerinin hem oturan ilişkisi hem mahalle biçimine göre, oturan homojenliği ya da oturma süresiyle daha fazla bağlantılı olduğu ileri sürülebilmektedir. Eğer mekân bağlılığı düşüncesine sahip sezgisel unsurlarıyla uyuyorsa, yeni kentçiliğin daha güzel olabileceği görülecektir. Bununla birlikte, mekan bağlılığı kavramının çok yönlülüğü, biçim ya da oturan etkileşiminin oturanın mekâna bağlılığıyla ilişkilendirilip ilişkilendirilmeyeceği sorusunu yeniden gündeme getirmektedir.

Mekân bağlılığı, benliğin sosyalleşmesi (Proshansky ve diğerleri,1983) ya da belirli türdeki bağlılığı içeren organizasyonlara bağlı yerel sosyal organizasyonlarda yer alma (Fisher, 1977), olarak farklı özelliklerle ilişkilendirilmiştir. Mekân bağlılığı “biz-lik” düşüncesiyle de ilişkilidir ki, böyle bir düşüncede topluluk içindeki sosyal destek ağlar bir bağlanma düşüncesiyle ve daha sonra zihinsel esenlikle ilişkilendirilmiştir (Nisbet, 1969; Sarason, 1974).Açıkçası, mekânın, yeni kentçiler tarafından tahayyül edilenden çok daha geniş bir anlamı gerekli kılması ve girift sezgisel yönlerin, çevresel etkiden daha çok kişisel kafa yapısı (zihinsel görüş alanı)na dayandırılması tartışılabilir. Anlamın karışıklığı arttığı için, sosyal amaç yeniden daha da belirsiz hale gelmektedir. Mekân duygusu, yeni kentçi sosyal öğretinin muhtemel bir parçası gibi de gözükecektir; fakat terim, mekan bağlılığındaki gibi belirli çevresel özelliklerden daha çok bireyselleştirilmiş anlamla daha çok ilişkilidir. Bunun için mekân duygusunun yaratılması alanlarla ve onların faaliyetleri ile ya da farklı mahalle türleri tarafından yaratılmış davranış türleriyle ilişkilendirilememektedir (Davies ve Herbert, 1993). Onun yerine, mekân duygusugörüntü uyumu kavramıyla ya da fiziksel bir mekân ile bir ilişkinin benlik- imgesine bağlı anlamlar arasındaki uyumla ilişkilidir (Hull, 1992). Bu anlamda mekan duygusu oturan etkileşimiyle bağlantılı olmaktan daha az (bir şey) gibi

gelecektir. Anlamlar, farklı insanlar tarafından farklı yollarla mekanları nitelendirebilir ve bunun için anlamlar, çevresel olanın aksine, bireysel olarak inşa edilmiştir. Eğer mekan duygusu tamamen bireyselleştirilmiş anlamın bir ürünüyse; bu durum, fiziksel olarak belirtilmiş bir mekan duygusuna daha az yer bırakır. Bir mekan duygusundan daha çok, ilişkili bir kavram olarak çevresel algılama (örneğin, zihinsel harita ya da çevresel duyarlılık) yeni kentçi biçim tarafından geliştirilmektedir. Fakat sorun açıklığa kavuşturulmamıştır. Son olarak, yeni kentçiliğin sosyal hedeflerinin topluluk hissinin bazı anlamlarına karşı işlev görmesi de sorun olmaktadır.

Üyeliğin önemli bir parçası olan sınırlar düşüncesi, kesinlikle, yeni kentçilerin terimleri ile uyumsuz. Çünkü sınırlar, dışlayıcı bir düşünce setinin üreticisi olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde, üyelik ve etki düşünceleri, en azından felsefi olarak, yeni kentçilerin bireyselliği ve heterojenliği desteklemeye yönelik çabalarıyla uyum sağlayamayacak konular arasında yer alır.



## BÖLÜM III

### YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin topluluk hissi ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkilerinin incelenmesidir. Ayrıca öğrencilerin topluluk hissi ve psikolojik iyi olma düzeylerinin “yaş, cinsiyet, gelir durumu, ebeveyn tutumları, ildeki yaşam süreleri” değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermedikleri de incelenmiştir. Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan ölçme araçları ve veri analiz teknikleri ele alınacaktır.

#### 3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada, topluluk hissi ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik olarak “ilişkisel tarama modeli” modeli” kullanılmıştır.

İki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma desenlerinin tümü “ilişkisel tarama modelleri” olarak tanımlanır. Bu modellerden biri olan “karşılıklı ilişkisel tarama”, gerçek bir neden-sonuç ilişkisi vermeyen, ancak o yönde bazı ipuçları vererek, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde diğerinin kestirilebilmesinde yararlı sonuçlar sağlayan bir araştırma düzenidir (Karasar, 1999, s. 77–86). Bu araştırmada hem korelasyon türü ilişkisel tarama hem de karşılaştırmalı ilişkisel tarama modelleri kullanılmıştır.

### 3.2 ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Bu araştırmanın örneklemini Balıkesir Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ve random olarak seçilen 368 lise öğrencilerinden oluşmaktadır.

Toplam: 368 öğrenci

178'i kız ve 190 ı erkek öğrenciden oluşan örneklemin 16 ile 25 yaş arasındadır ve yaş ortalaması 18,5 dur.

Tablo 1. Araştırma Örnekleminin Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişken	n	%
<b>Cinsiyet</b>		
Erkek	190	52
Bayan	178	48
<b>Algılanan Gelir Düzeyi</b>		
Yetersiz	32	9
Orta	245	66
İyi	91	25
<b>Ebeveyn Tutumu</b>		
İlgisiz	31	8
Demokratik	120	33
Otoriter	44	11
Koruyucu	173	48

### 3.3 ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada kullanılan veriler iki ölçme aracı ile toplanmıştır.

#### 3.3.1 Bilgi Toplama Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formu katılımcılar hakkında sosyo-demografik bilgiler elde etmek için kullanılmıştır. Bu formda cinsiyet, yaş, algılanan ebeveyn tutumları, algılanan gelir düzeyini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır (Ek 1).

### 3.3.2 Topluluk Hissi Ölçeği

Topluluk Hissi Ölçeği (Chiessi and Cicognani & Sonn, 2010): Bu ölçek ergenlerin topluluk hissine ilişkin algılarını değerlendiren ve bireyin kendisi hakkında bilgi vermesine dayanan (self-report) bir ölçme aracıdır. Katılımcılardan ölçek maddelerine 0-kesinlikle katılmıyorum yanıtından 4- tamamen katılıyorum yanıtına kadar değişkenlik gösteren beş' li likert tipi bir derecelendirmede görüş bildirmeleri beklenmektedir. 20 maddelik bir ölçme aracı olan Topluluk Hissi Ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizinde, aile etkisi yapısını oluşturan 5 alt boyutun varlığı doğrulanmıştır. Aidiyet hissi (4 Madde), topluluk içinde duygusal bağ ve destek (4 madde), akranlarıyla duygusal bağ ve destek (4 madde), ihtiyaçların tatmini ve ilişki seçenekleri (4 madde) ve etki seçenekleri (4 madde). Bu alt ölçeklere ait maddelerin faktör yükleri; Aidiyet hissi .61-.82, topluluk içinde duygusal bağ ve destek .58-.84, akranlarıyla duygusal bağ ve destek .69-.78 , ihtiyaçların tatmini ve ilişki seçenekleri .65-.78 ve etki seçenekleri .53-.82 arasında değişmektedir. En az 3 maddeden oluşan bu beş faktör toplam varyansın ise % 59'ini açıklamaktadır. İç tutarlılık güvenilirlik katsayıları alt ölçekler için sırasıyla .82, .77, .88, .76 ve .74 olarak bulunmuştur. Topluluk Hissi ölçeğinin alt ölçekleri sosyal iyi olma ile hem pozitif hem de anlamlı olarak ilişkilidir. Sosyal iyi olma; etki seçenekleri ile ( $r=.34$ ), aidiyet hissi ile ( $r=.28$ ), topluluk içinde duygusal bağ ve destek ile ( $r=.31$ ), ihtiyaçların tatmini ve ilişki seçenekleri ile ( $r=.25$ ) ve akranlarıyla duygusal bağ ve destek ile ( $r=.21$ ) pozitif ilişkili bulunmuştur (Chiessi ve diğerleri., 2010). Geçerlik güvenilirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar Topluluk Hissi Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir.

#### *Ölçeğin Orijinal Formu*

Rhodewalt (1990), ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısını .79, bir ay arayla elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayısını ise .74 olarak bulmuştur. Diğer çalışmalarda ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısının .71 ile .74 arasında değiştiği, 7 hafta arayla elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .94 olduğu görülmüştür (Knee ve Zuckerman, 1998; Zuckerman ve diğerleri, 1998). KSÖ'nün ölçüt bağımlı geçerliğini inceleyen araştırmalarda (Hirt ve diğerleri, 1991; Rhodewalt, 1990; Rhodewalt ve diğerleri, 1984; Rhodewalt ve Hill, 1995; Strube, 1986) kendini sabotajın; öz-saygı ( $r= -.50$ ), ve sosyal istenirlik ( $r= -.43$ ) ile negatif,

sonuçları çevresel faktörlere yükleme ( $r=.20$ ) ve beden işlevlerinin farkında olmayla pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Başarı ihtiyacı ile kendini sabotaj arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

### *Ölçeğin Türkçe Formu*

Topluluk Hissi'nin Türkçeye uyarlama ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları Akın, Eroğlu ve Usta (2012) tarafından yapılmıştır. KSÖ'nün Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik analizleri Balıkesir Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 391 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Çoğunluğu 15-18 yaş arasında bulunan öğrencilerin 169' si(%43) kız, 222' si(%57) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Ayrıca ölçeğin test-tekrar test çalışması ise 66 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür.

Topluluk Hissi Ölçeği'nin uyarlama çalışması için ölçeği geliştiren Monica Chiessi ile e-mail yoluyla iletişim kurulmuş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır. THÖ'nün Türkçeye çevrilme süreci belli aşamalardan oluşmaktadır. Öncelikle ölçek İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde görev yapan 2 öğretim üyesi tarafından Türkçeye çevrilmiş ve daha sonra bu Türkçe formlar tekrar İngilizceye çevrilerek iki form arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Yine aynı öğretim üyeleri elde ettikleri Türkçe formlar üzerinde tartışarak anlam ve gramer açısından gerekli düzeltmeleri yapmış ve denemelik Türkçe form elde edilmiştir. Son aşamada bu form, psikolojik danışma ve rehberlik ve ölçme ve değerlendirme alanındaki 4 öğretim üyesine inceletilerek görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır.

Bu araştırmada THÖ'nün yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA kuramsal bir temele dayanarak çeşitli değişkenlerden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirme amacıyla kullanılır. Yani DFA'da önceden belirlenmiş ya da kurgulanmış bir yapının toplanan verilerle ne derece doğrulandığı incelenmektedir. Bu çalışmada DFA kullanılmasının nedeni orijinal formun faktör yapısının Türk öğrenciler üzerinde yürütülen doğrulanıp doğrulanmadığını incelemektir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2004). DFA'da sınanan modelin yeterliğinin belirlenmesi için bazı uyum indeksleri kullanılmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2004). DFA için çoklu uyum indeksleri kullanılmış ve Ki-kare uyum testi (Chi-Square Goodness), Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI),

Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), Göreli Uyum İndeksi (Relative Fit Index, RFI), Fazlalık Uyum İndeksi (Incremental Fit Index, IFI), Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) uyum indeksleri incelenmiştir. Uyum indekslerinde genelde olduğu gibi GFI, CFI, NFI, RFI ve IFI için  $>.90$ , RMSEA ve RMR için  $<.05$  ölçüt olarak alınmıştır (Hu & Bentler, 1999). THÖ'nün güvenilirliği iç tutarlık ve test-tekrar test yöntemleriyle, madde analizi ise düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu ile incelenmiştir. THÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS 11.5 ve LISREL 8.54 programları kullanılmıştır.

*Doğrulamalı faktör analizi.* Topluluk Hissi Ölçeği'nin yapı geçerliği için ölçeğin orijinal formunda bulunan faktörlerin doğrulanması amacıyla DFA uygulanmıştır. Yapılan DFA'da elde edilen modelin uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ( $\chi^2=637.53$ ,  $sd=161$ ,  $p=0.00$ ) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA=.087, CFI=.91, IFI=.91, SRMR=.076 olarak bulunmuştur. Bu uyum indeksi değerleri modelin iyi uyum verdiğini göstermektedir.

### **3.3.3 Psikolojik İyi Olma Ölçekleri (Scales of Psychological Well-being)**

Katılımcıların psikolojik iyi olma düzeylerini belirlemek amacıyla, Ryff (1989a) tarafından geliştirilen ve Akın, Demirci, Yıldız, Gediksiz ve Eroğlu (2012) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Psikolojik İyi Olma Ölçekleri'nin (PIOÖ) 42 maddelik formu (Ek 3) kullanılmıştır. Ölçeklere ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmektedir.

#### *Ölçeklerin orijinal formu*

Ryff (1989a), Ryff ve Keyes (1995); özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amaçları ve öz-kabulden oluşan altı boyutlu psikolojik iyi olma modelini temel alarak, her bir alt ölçeği 14 maddeden oluşan ve 6 alt ölçeği bulunan 84 maddelik bir ölçme aracı geliştirmiştir. Daha sonra çeşitli çalışmalarda bu ölçeğin 54 maddelik, 42 maddelik, 18 maddelik formlar araştırmalarda kullanılmak üzere düzenlenmiştir (Ryff ve Keyes, 1995; Dierendonck, 2005; Springer ve Hauser, 2006; Ryff ve diğerleri, 2007). Bu çalışmada Psikolojik iyi olma ölçeklerinin 42 maddelik formu kullanılmıştır. Psikolojik iyi olma ölçeklerinin 42 maddelik formu ABD'de orta yaş gelişim (Midlife Development in

the United States (MIDUS II) ) araştırmalarında kullanılmıştır (Ryff ve diğerleri, 2007). Psikolojik iyi olma leklerinin 42 maddelik formu, her birinde 7’er madde bulunan 6 boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar orijinal formda olduğu gibi özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amaçları ve öz-kabul’dur.

Psikolojik iyi olma leklerinin 42 maddelik formu psikolojik iyi olma yapısının özelliklerini ölçen ve bireyin kendisi hakkında bilgi vermesine dayanan (self-report) bir ölçektir. 7’li (1-Hiç katılmıyorum - 7-Tamamen katılıyorum) derecelendirmeye göre değerlendirilmektedir. Ölçekte yer alan 3., 5., 8., 10., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 23., 26., 27., 30., 31., 32., 34., 36., 39., ve 41. maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 294, en düşük puan ise 42’tur. Bireyin her bir alt ölçekten elde ettiği puanların yüksek olması bireyin ilgili alt ölçeğin değerlendirdiği özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca lek toplam bir psikolojik iyi olma puanı da vermektedir.

#### *Ölçeklerin Türkçeye evrilmesi*

PİOÖ’nn 84 maddelik versiyonu için dilsel eş değerlik çalışması için 124 İngilizce ğretmenine uygulanan İngilizce ve Türkçe form sonrasında elde edilen bulgular ölçeğin Türkçe ve orijinal maddelerinin puanları arasındaki korelasyonların .85 ile .98 arasında sıralandığını göstermiştir (Akın, 2008). PİOÖ’nn 42 maddelik formunda bulunan maddeler 84 maddelik formunun içinden seçildiği için dilsel eşdeğerlik çalışması tekrarlanmamıştır. Ölçeğin orijinal formu ile Türkçe formu eğitim bilimleri bölümünde bulunan üç ğretim görevlisi tarafından gözden geçirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak Türkçe form elde edilmiştir.

#### *Ölçeklerin Türkçe formunun psikometrik zellikleri*

PİOÖ 42 maddelik versiyonun 6 boyutlu psikolojik iyi olma modelinin uyumunu belirlemek amacıyla uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinal formda olduğu gibi altı boyutta iyi uyum verdiği görülmüştür ( $\chi^2=2689.13$ ,  $sd=791$ ,  $p=0.00000$ ,  $RMSEA=.048$ ,  $NFI=.92$ ,  $NNFI = 94$ ,  $CFI=.95$ ,  $IFI= .95$ ,  $RFI=.92$ ,  $GFI=.90$  ve  $SRMR=.048$ ). Psikolojik İyi Olma leklerinin 42 maddelik versiyonunun iç tutarlılık güvenirliğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin bütünü için .87 olarak hesaplanmıştır. Psikolojik İyi Olma leklerinin 42 maddelik formunun alt ölçekler

için ve ölçeğin tamamı için alınan toplam puanlara göre belirlenmiş %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farkların anlamlı olduğu görülmüştür ( $p < .001$ ).

### 3.3.4 Veri Analiz Teknikleri

Araştırmaya ilişkin veriler SPSS 11.5 paket programına girilmiş, daha sonra elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Manidarlıklar en düşük  $p < .05$  düzeyinde sınanmış, diğer manidarlık düzeyleri ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak çizelgeler halinde sunulmuştur.

Bu aşamada, araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeğin toplam puanları için  $x$ ,  $ss$ ,  $Sh$  değerleri saptanmıştır. Bu bağlamda:

1. Topluluk hissi ölçeği ve psikolojik iyi olma ölçekleri alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız grup “ $t$ ” testi,
2. Topluluk hissi ölçeği ve psikolojik iyi olma ölçekleri alt boyutlarından aldıkları puanların yaş, algılanan gelir düzeyi, anne baba tutumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA),
3. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında fark bulunduğu, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere LSD testleri,
4. Topluluk hissi ölçeği ve psikolojik iyi olma ölçekleri ile alt boyutları arasında karşılıklı ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson çarpım moment korelasyon katsayısı tekniği uygulanmıştır.

## BÖLÜM IV

### BULGULAR ve YORUM

Bu bölüm araştırmanın hipotezleri doğrultusunda yapılan analizlerin detaylı sonuçlarını içermektedir. Araştırmayı yürütmede aşağıdaki araştırma soruları rehberlik etmiştir. Her bir araştırma sorusuna ilişkin elde edilen veriler sırasıyla ele alınacaktır:

#### 4.1 LİSE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK İYİ OLMA DÜZEYLERİ İLE TOPLULUK HİSSİ DÜZEYLERİ ARASINDA ANLAMLI İLİŞKİLER VAR MIDIR?

Lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri ile topluluk hissi düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan korelasyondan elde edilen bulgular Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri ile topluluk hissi düzeyleri arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon tablosu

Faktör	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Özerklik	—							
2. Çevresel hâkimiyet	.278**	—						
3. Bireysel gelişim	.264**	.459**	—					
4. Diğerleriyle olumlu ilişkiler	.288**	.530**	.502**	—				
5. Yaşam amaçları	.226**	.489**	.527**	.530**	—			
6. Öz-kabul	.365**	.526**	.428**	.549**	.519**	—		
7. Psikolojik iyi olma	.541**	.743**	.719**	.796**	.761**	.772**	—	
8. Topluluk hissi	-.022	.043	-.056	.074	.028	.079	.035	—
Ortalama	30,54	31,48	32,29	33,82	32,77	31,67	192,54	37,85
Standart Sapma	5,43	5,42	5,39	6,65	6,36	5,87	25,51	14,01

\*\*  $p < .01$

Tablo 2’ye göre lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri ile topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olmadığı görülmektedir.



## 4.2 PSİKOLOJİK İYİ OLMA DÜZEYLERİ AÇISINDAN KIZ VE ERKEK LİSE ÖĞRENCİLERİ ARASINDA ANLAMLILIK FARKLILIKLAR VAR MIDIR?

Psikolojik iyi olma düzeyleri açısından cinsiyet farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “*t*” testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 3. Kız ve erkek lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerinin karşılaştırılması için *t* testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
Özerklik	Erkek	190	30,66	5,51	,433	366	.665
	Kız	178	30,41	5,35			
Çevresel hâkimiyet	Erkek	190	32,10	5,25	2,286	366	.023
	Kız	178	30,81	5,53			
Bireysel gelişim	Erkek	190	32,71	5,40	1,532	366	.126
	Kız	178	31,85	5,37			
Diğerleriyle olumlu ilişkiler	Erkek	190	35,04	6,45	3,712	366	.000
	Kız	178	32,51	6,63			
Yaşam amaçları	Erkek	190	33,70	6,47	2,925	366	.004
	Kız	178	31,78	6,10			
Öz-kabul	Erkek	190	31,91	6,08	,832	366	.406
	Kız	178	31,40	5,65			
Toplam psikolojik iyi olma	Erkek	190	196,18	25,74	2,859	366	.004
	Kız	178	188,65	24,74			

Tablo 3’de cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğrencilerin psikolojik iyi olma puanlarına ait ortalamalar ve standart sapmalar görülmektedir. Tabloya bakıldığında, lise öğrencilerinin cinsiyete göre çevresel hakimiyet, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amaçları ve toplam psikolojik iyi olma puanları açısından farklılaştığı görülmektedir. Çevresel hakimiyet açısından ele alındığında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmıştır ( $t_{0,05: 366} = 2,286$ ). Bu farklılık erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ( $\bar{X} = 32,10$ ,  $Ss = 5,25$ ), kız öğrencilerin puan ortalamalarından ( $\bar{X} = 30,81$ ,  $Ss = 5,53$ ) fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bulguya göre erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla çevresel hakimiyete sahip oldukları söylenebilir.

Diğerleriyle olumlu ilişkiler açısından ele alındığında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmıştır( $t_{0.05: 366} = 3,712$ ). Bu farklılık erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ( $\bar{X} = 35.04$ ,  $Ss = 6,45$ ), kız öğrencilerin puan ortalamalarından ( $\bar{X} = 32,51$ ,  $Ss = 6,63$ ) fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bulguya göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla diğerleriyle olumlu ilişkilere sahip oldukları söylenebilir.

Yaşam amaçları açısından ele alındığında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmıştır( $t_{0.05: 366} = 2,925$ ). Bu farklılık erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ( $\bar{X} = 33.70$ ,  $Ss = 6,47$ ), kız öğrencilerin puan ortalamalarından ( $\bar{X} = 31,78$ ,  $Ss = 6,10$ ) fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bulguya göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla yaşam amaçlarına sahip oldukları söylenebilir.

Toplam psikolojik iyi olma açısından ele alındığında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmıştır( $t_{0.05: 366} = 2,859$ ). Bu farklılık erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ( $\bar{X} = 196.18$ ,  $Ss = 25,74$ ), kız öğrencilerin puan ortalamalarından ( $\bar{X} = 188,65$ ,  $Ss = 24,74$ ) fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bulguya göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla toplam psikolojik iyi olma düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

### **4.3 TOPLULUK HİSSİ DÜZEYLERİ AÇISINDAN KIZ VE ERKEK LİSE ÖĞRENCİLERİ ARASINDA ANLAMLILIK FARKLILIKLAR VAR MIDIR?**

Topluluk hissi düzeyleri açısından cinsiyet farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t” testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 4. Kız ve erkek lise öğrencilerinin topluluk hissi düzeylerinin karşılaştırılması için t testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
Topluluk hissi	Erkek	190	38,35	15,25	,698	366	.485
	Kız	178	37,33	12,59			

Tablo 4’de cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğrencilerin topluluk hissi puanlarına ait ortalamalar ve standart sapmalar görölmektedir. Tabloya bakıldığında, lise öğrencilerinin cinsiyete göre topluluk hissi açısından farklılaşmadığı görölmektedir ( $t_{0,05: 366} = ,698$ ).

#### 4.4 LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELİR DÜZEYLERİNE GÖRE PSİKOLOJİK İYİ OLMA DÜZEYLERİ ARASINDA ANLAMLI FARKLILIKLAR VAR MIDIR?

Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre, psikolojik iyi olma puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için ANOVA kullanılmıştır. Bu farkı irdelemek için yedi alt soru sorulmuştur:

1. Özerklik açısından gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Özerklik açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 5 ve tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 5. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre özerklik puanlarının betimsel istatistikleri

Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Yetersiz	32	30,09	5,65
Orta	245	30,46	5,44
İyi	91	30,89	5,36
Toplam	368	30,54	5,43

Tablo 6. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre özerklik puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	18,960	2	9,480	,321	,726
Grup içi	10792,293	365	29,568		
Toplam	10811,253	367			

Tablo 5’de yetersiz, orta ve iyi gelir düzeyine sahip öğrencilerin özerklik puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 6’da ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Gelir düzeyleri farklı olan öğrencilerin özerklik puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin özerklik puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ( $F_{2-365}=,321, p>.05$ ).

2. Çevresel hakimiyet açısından gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Çevresel hakimiyet açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 7 ve tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre çevresel hakimiyet puanlarının betimsel istatistikleri

Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Yetersiz	32	29,72	5,00
Orta	245	31,90	5,27
İyi	91	30,97	5,85
Toplam	368	31,48	5,42

Tablo 8. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre çevresel hakimiyet puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	166,007	2	83,004	2,852	,059
Grup içi	10623,819	365	29,106		
Toplam	10789,826	367			

Tablo 7’de yetersiz, orta ve iyi gelir düzeyine sahip öğrencilerin çevresel hakimiyet puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 8’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Gelir düzeyleri farklı olan öğrencilerin çevresel hakimiyet puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin çevresel hakimiyet puan

ortalamları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ( $F_{2-365}=2,852$ ,  $p>.05$ ).

### 3. Bireysel gelişim açısından gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Bireysel gelişim açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 9 ve tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre bireysel gelişim puanlarının betimsel istatistikleri

Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Yetersiz	32	31,38	6,24
Orta	245	32,49	5,35
İyi	91	32,09	5,20
Toplam	368	32,29	5,39

Tablo 10. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre bireysel gelişim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	40,399	2	20,199	,693	,501
Grup içi	10635,819	365	29,139		
Toplam	10676,218	367			

Tablo 9'da yetersiz, orta ve iyi gelir düzeyine sahip öğrencilerin bireysel gelişim puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 10'da ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Gelir düzeyleri farklı olan öğrencilerin bireysel gelişim puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin bireysel gelişim puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $F_{2-365}=,693$ ,  $p>.05$ ).

### 4. Diğerleriyle olumlu ilişkiler açısından gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Diğerleriyle olumlu ilişkiler açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 11 ve tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 11. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre diğerleriyle olumlu ilişkiler puanlarının betimsel istatistikleri

Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Yetersiz	32	32,50	6,28
Orta	245	33,98	6,72
İyi	91	33,84	6,60
Toplam	368	33,82	6,65

Tablo 12. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre diğerleriyle olumlu ilişkiler puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	62,047	2	31,024	,700	,497
Grup içi	16172,721	365	44,309		
Toplam	16234,768	367			

Tablo 11’de yetersiz, orta ve iyi gelir düzeyine sahip öğrencilerin diğerleriyle olumlu ilişkiler puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 12’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Gelir düzeyleri farklı öğrencilerin olan diğerleriyle olumlu ilişkiler puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin diğerleriyle olumlu ilişkiler puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $F_{2-365}=,700, p>.05$ ).

5. Yaşam amaçları açısından gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Yaşam amaçları açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 13 ve tablo 14’de gösterilmektedir.

Tablo 13. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre yaşam amaçları puanlarının betimsel istatistikleri

Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Yetersiz	32	32,53	6,04
Orta	245	33,09	6,29
İyi	91	32,01	6,64
Toplam	368	32,77	6,36

Tablo 14. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre yaşam amaçları puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	78,668	2	39,334	,974	,379
Grup içi	14744,158	365	40,395		
Toplam	14822,826	367			

Tablo 13’de yetersiz, orta ve iyi gelir düzeyine sahip öğrencilerin yaşam amaçları puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 14’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Gelir düzeyleri farklı öğrencilerin olan yaşam amaçları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin yaşam amaçları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $F_{2-365}=,974, p>.05$ ).

6. Öz-kabul açısından gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Öz-kabul açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 15 ve tablo 16’da gösterilmektedir.

Tablo 15. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre öz-kabul puanlarının betimsel istatistikleri

Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Yetersiz	32	31,38	5,00
Orta	245	31,46	6,02
İyi	91	32,32	5,75
Toplam	368	31,67	5,87

Tablo 16. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre öz-kabul puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	51,476	2	25,738	,746	,475
Grup içi	12597,968	365	34,515		
Toplam	12649,444	367			

Tablo 15’de yetersiz, orta ve iyi gelir düzeyine sahip öğrencilerin öz-kabul puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 16’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Gelir düzeyleri farklı olan öğrencilerin öz-kabul puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin öz-kabul puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ( $F_{2-365}=,746, p>.05$ ).

7. Toplam psikolojik iyi olma puanları açısından gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Toplam psikolojik iyi olma puanları açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 17 ve tablo 18’de gösterilmektedir.

Tablo 17. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre toplam psikolojik iyi olma puanlarının betimsel istatistikleri

Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Yetersiz	32	187,59	23,08
Orta	245	193,50	25,43
İyi	91	191,69	26,53
Toplam	368	192,54	25,51



Tablo 18. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre toplam psikolojik iyi olma puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1077,018	2	538,509	,827	,438
Grup içi	237687,364	365	651,198		
Toplam	238764,382	367			

Tablo 17’de yetersiz, orta ve iyi gelir düzeyine sahip öğrencilerin toplam psikolojik iyi olma puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 18’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Gelir düzeyleri farklı öğrencilerin olan toplam psikolojik iyi olma puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin toplam psikolojik iyi olma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $F_{2-365}=,827, p>.05$ ).

#### 4.5 LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELİR DÜZEYLERİNE GÖRE TOPLULUK HİSSİ DÜZEYLERİ ARASINDA ANLAMLILIK FARKLILIKLAR VAR MIDIR?

Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre, topluluk hissi puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için ANOVA kullanılmıştır. Topluluk hissi açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 19 ve tablo 20’de gösterilmektedir.

Tablo 19. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre topluluk hissi puanlarının betimsel istatistikleri

Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Yetersiz	32	37,00	13,78
Orta	245	37,18	14,12
İyi	91	39,97	13,75
Toplam	368	37,85	14,01

Tablo 20. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre topluluk hissi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	541,077	2	270,539	1,380	,253
Grup içi	71540,999	365	196,003		
Toplam	72082,076	367			

Tablo 19’de yetersiz, orta ve iyi gelir düzeyine sahip öğrencilerin topluluk hissi puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 20’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Gelir düzeyleri farklı olan öğrencilerin topluluk hissi puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin topluluk hissi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ( $F_{2-365}=1,380$ ,  $p>.05$ ).

#### **4.6 LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARINA GÖRE PSİKOLOJİK İYİ OLMA DÜZEYLERİ ARASINDA ANLAMLILIK FARKLILIKLAR VAR MIDIR?**

Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre, psikolojik iyi olma puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için ANOVA kullanılmıştır. Bu farkı irdelemek için yedi alt soru sorulmuştur:

1. Özerklik açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Özerklik açısından ebeveyn tutumlarına göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 21 ve tablo 22’de gösterilmektedir.

Tablo 21. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre özerklik puanlarının betimsel istatistikleri

Ebeveyn tutumları	N	$\bar{X}$	Ss
İlgisiz	31	30,06	5,96
Demokratik	120	30,78	5,59
Otoriter	44	30,82	5,86
Koruyucu	173	30,38	5,13
Toplam	368	30,54	5,43

Tablo 22. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre özerklik puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	22,009	3	7,336	,248	,863
Grup içi	10789,244	364	29,641		
Toplam	10811,253	367			

Tablo 21’de ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin özerklik puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 22’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Ebeveyn tutumları farklı olan öğrencilerin özerklik puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin özerklik puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ( $F_{3-364}=,248, p>.05$ ).

2. Çevresel hakimiyet açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Çevresel hakimiyet açısından ebeveyn tutumlarına göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 23 ve tablo 24’de gösterilmektedir.

Tablo 23. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre çevresel hakimiyet puanlarının betimsel istatistikleri

Ebeveyn tutumları	N	$\bar{X}$	Ss
İlgisiz	31	28,81	5,00
Demokratik	120	32,30	5,40
Otoriter	44	28,36	5,35
Koruyucu	173	32,18	5,13
Toplam	368	31,48	5,42

Tablo24. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre çevresel hakimiyet puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	814,160	3	271,387	9,903	,000
Grup içi	9975,666	364	27,406		
Toplam	10789,826	367			

Tablo 23’de ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin çevresel hakimiyet puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 24’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Ebeveyn tutumları farklı olan öğrencilerin çevresel hakimiyet puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin çevresel hakimiyet puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ( $F_{3-364}=9,903$ ,  $p<.01$ ). Bu farklılığın hangi ebeveyn tutumları arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin puan ortalamaları ( $\bar{X}=28,36$ ) ile demokratik ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin ( $\bar{X}=32,30$ ) puanları arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu bulguya göre otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin daha düşük çevresel hakimiyet puanlarına sahip oldukları söylenebilir.

3. Bireysel gelişim açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Bireysel gelişim açısından ebeveyn tutumlarına göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 25 ve tablo 26’da gösterilmektedir.

Tablo 25. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre bireysel gelişim puanlarının betimsel istatistikleri

Ebeveyn tutumları	N	$\bar{X}$	Ss
İlgisiz	31	32,45	5,57
Demokratik	120	32,19	6,17
Otoriter	44	30,82	5,25
Koruyucu	173	32,71	4,76
Toplam	368	32,29	5,39

Tablo 26. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre bireysel gelişim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	128,187	3	42,729	1,475	,221
Grup içi	10548,031	364	28,978		
Toplam	10676,218	367			

Tablo 25’de ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin bireysel gelişim puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 26’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Ebeveyn tutumları farklı olan öğrencilerin bireysel gelişim puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin bireysel gelişim puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ( $F_{3-364}=1,475, p>.05$ ).

4. Diğerleriyle olumlu ilişkiler açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Diğerleriyle olumlu ilişkiler açısından ebeveyn tutumlarına göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 27 ve tablo 28’de gösterilmektedir.

Tablo 27. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre diğerleriyle olumlu ilişkiler puanlarının betimsel istatistikleri

Ebeveyn tutumları	N	$\bar{X}$	Ss
İlgisiz	31	33,39	5,62
Demokratik	120	33,74	6,51
Otoriter	44	30,11	6,03
Koruyucu	173	34,89	6,76
Toplam	368	33,82	6,65

Tablo 28. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre diğerleriyle olumlu ilişkiler puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	809,138	3	269,713	6,364	,000
Grup içi	15425,630	364	42,378		
Toplam	16234,768	367			

Tablo 27’de ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin diğerleriyle olumlu ilişkiler puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 28’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Ebeveyn tutumları farklı olan öğrencilerin diğerleriyle olumlu ilişkiler puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin diğerleriyle olumlu ilişkiler puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ( $F_{3-364}=6,364$ ,  $p<.01$ ). Bu farklılığın hangi ebeveyn tutumları arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin puan ortalamaları ( $\bar{X}=30,11$ ) ile koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin ( $\bar{X}=34,89$ ) puanları arasından kaynaklandığı

bulunmuştur. Bu bulguya göre otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin daha düşük değerleriyle olumlu ilişkiler puanlarına sahip oldukları söylenebilir.

5. Yaşam amaçları açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Yaşam amaçları açısından ebeveyn tutumlarına göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 29 ve tablo 30'da gösterilmektedir.

Tablo 29. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre yaşam amaçları puanlarının betimsel istatistikleri

Ebeveyn tutumları	N	$\bar{X}$	Ss
İlgisiz	31	31,00	6,29
Demokratik	120	33,21	6,61
Otoriter	44	29,41	5,17
Koruyucu	173	33,64	6,17
Toplam	368	32,77	6,36

Tablo 30. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre yaşam amaçları puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	748,618	3	249,539	6,454	,000
Grup içi	14074,208	364	38,665		
Toplam	14822,826	367			

Tablo 29'da ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin yaşam amaçları puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 30'da ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Ebeveyn tutumları farklı olan öğrencilerin yaşam amaçları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin yaşam amaçları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ( $F_{3-364}=6,454, p<.01$ ). Bu farklılığın hangi ebeveyn tutumları arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın

otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin puan ortalamaları ( $\bar{X} = 29,41$ ) ile koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin ( $\bar{X} = 33,64$ ) puanları arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu bulguya göre otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin daha düşük yaşam amaçları puanlarına sahip oldukları söylenebilir.

6. Öz-kabul açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Öz-kabul açısından ebeveyn tutumlarına göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 31 ve tablo 32’de gösterilmektedir.

Tablo 31. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre öz-kabul puanlarının betimsel istatistikleri

Ebeveyn tutumları	N	$\bar{X}$	Ss
İlgisiz	31	32,06	4,47
Demokratik	120	32,64	6,23
Otoriter	44	29,07	5,42
Koruyucu	173	31,58	5,78
Toplam	368	31,67	5,87

Tablo 32. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre öz-kabul puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	416,615	3	138,872	4,132	,007
Grup içi	12232,829	364	33,607		
Toplam	12649,444	367			

Tablo31’de ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin öz-kabul puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 32’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Ebeveyn tutumları farklı olan öğrencilerin öz-kabul puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin öz-kabul puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ( $F_{3}$ .



$_{364}=4,132, p<.05$ ). Bu farklılığın hangi ebeveyn tutumları arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin puan ortalamaları ( $\bar{X}=29,07$ ) ile demokratik ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin ( $\bar{X}=32,64$ ) puanları arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu bulguya göre otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin daha düşük öz-kabul puanlarına sahip oldukları söylenebilir.

7. Toplam psikolojik iyi olma açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Toplam psikolojik iyi olma açısından ebeveyn tutumlarına göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 33 ve tablo 34’de gösterilmektedir.

Tablo 33. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre toplam psikolojik iyi olma puanlarının betimsel istatistikleri

Ebeveyn tutumları	N	$\bar{X}$	Ss
İlgisiz	31	187,77	21,75
Demokratik	120	194,51	27,75
Otoriter	44	178,59	22,63
Koruyucu	173	195,58	24,06
Toplam	368	192,54	25,51

Tablo 34. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre toplam psikolojik iyi olma puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	11327,970	3	3775,990	6,043	,001
Grup içi	227436,412	364	624,825		
Toplam	238764,382	367			

Tablo 33’de ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin toplam psikolojik iyi olma puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo 34’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir.

Ebeveyn tutumları farklı olan öğrencilerin toplam psikolojik iyi olma puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin toplam psikolojik iyi olma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ( $F_{3-364}=6,043$ ,  $p<.05$ ). Bu farklılığın hangi ebeveyn tutumları arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin puan ortalamaları ( $\bar{X}=178,59$ ) ile koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin ( $\bar{X}=195,58$ ) puanları arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu bulguya göre otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin daha düşük toplam psikolojik iyi olma puanlarına sahip oldukları söylenebilir.

#### **4.7 LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARINA GÖRE TOPLULUK HİSSİ DÜZEYLERİ ARASINDA ANLAMLILIK FARKLILIKLAR VAR MIDIR?**

Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre, topluluk hissi puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için ANOVA kullanılmıştır. Topluluk hissi açısından gelir düzeyine göre farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 35 ve tablo 36’da gösterilmektedir.

Tablo 35. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre topluluk hissi puanlarının betimsel istatistikleri

Ebeveyn tutumları	N	$\bar{X}$	Ss
İlgisiz	31	39,58	12,71
Demokratik	120	39,41	15,15
Otoriter	44	36,57	15,10
Koruyucu	173	36,79	13,09
Toplam	368	37,85	14,01

Tablo 36. Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına göre topluluk hissi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	650,232	3	216,744	1,104	,347
Grup içi	71431,844	364	196,241		
Toplam	72082,076	367			

Tablo 35’de ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin topluluk hissi puan ortalamaları ve standart sapmaları, tablo36’da ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Ebeveyn tutumları farklı olan öğrencilerin topluluk hissi puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin topluluk hissi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ( $F_{3-364}=1,104, p>.05$ ).

## BÖLÜM V

### SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

#### 5.1 SONUÇ VE TARTIŞMA

##### **5.1.1 Lise Öğrencilerinin Topluluk Hissi Düzeyleri ile Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Arasında Anlamlı İlişkiler Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma**

Tablo 2’de lise öğrencilerinin topluluk hissi düzeyleri ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizine göre lise öğrencilerinin topluluk hissi düzeyi ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını göstermektedir.

Diğerleriyle olumlu ilişkiler, Ryff incelediği kuramlarda ruh sağlığının bir göstergesi olarak olumlu ilişkileri saptamış ve kuramının bir alt boyutu olarak almıştır. Bu boyut, psikolojik iyi olmanın sosyal ve kişilerarası yönüyle ilişkilidir (Keyes ve Ryff, 2002). Başkalarıyla açık ve güvenilir ilişkiler kurma ve güçlü empati ve sevgi duyguları” olarak tanımlamıştır (Ryff, 1989a). Bilinen pek çok teori, dürüst ve sıcak kişilerarası ilişkilerin öneminden bahseder. Sevebilme yeteneği zihin sağlığının önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilir. Yetişkinlerle ilgili gelişimsel teoriler de diğerleriyle yakın ve sıcak birliktelikler ve diğerleriyle üretken biçimde rehberlik ve yönlendirmenin öneminden bahseder. Bu nedenle, diğerleriyle pozitif ilişkiler psikolojik iyi oluş kavramı içinde önemi tekrarlanan bir kavramdır (Ryff, 1989a).

Ryff (1989a), çevresel hâkimiyeti “bireyin kişisel, ruhsal koşullarına uygun bir çevre yaratma veya seçme” becerisi olarak tanımlamaktadır. Çevresel hâkimiyet, bireyin günlük yaşam olayları ve sorumlulukları üzerinde kontrole sahip olduğunu hissetmesiyle ilişkilidir. Çevreyi idare etmede yeterlik ve yönetim duygusuna sahip

olmak; çevresel etkinliklerin karmaşık düzenlemelerini kontrol edebilmek; çevredeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilmek; tepkisel ihtiyaçlar ve değerlere uygun çevre koşulları yaratmak veya seçmek önemlidir. Bu durum öznel değer ve ihtiyaçlarına uygun bağlamları seçemeyen bireyler günlük yaşam olaylarını yönetmede güçlükler yaşayan bireylerdir.

“Topluluk hissi, toplum psikolojisinin çalışma alanında kavramsal bir mihenk taşıdır” şeklindeki iddiasını kabul edersek, yapının teorik gelişimi bu alan için hayati önem taşır. Topluluk hissi, bir toplumun en temel problemi olan ve bireyselleşmenin karanlık yönleri olarak açığa çıkan yalnızlığı, bencilliği ve umutsuzluğu anlamada anahtar bir rol oynamaktadır (Sarason, 1974). Sarason topluluk hissini; kişinin kendisini dayayabileceği, üyelerinin birbirlerine yardımcı olacağı bir ağda bulunması ve bunun sonucunda yalnızlık yaşamayacağına yönelik duygudur.

Brossie (2003), diğerleriyle veya aynı ortamda bulunan diğer bireylerle sadece yakınlık kurmanın, otomatikman topluluk olma duygusuna sahip olmaya dönüşmeyeceğini belirtmektedir. Bu duygu, ortak değerlerin, inançların ve ilgilerin paylaşılmasıyla zaman içinde gelişir. Topluluk olma duygusu, toplulukta gerçekleşen etkinlikleri ve diğer topluluk olaylarını etkileme gücüne sahip psikolojik bir yapıdır.

### **5.1.2 Topluluk Hissi Puanları Açısından Erkek ve Kadın Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma**

Topluluk hissi düzeyleri açısından erkek ve kadın lise öğrencileri arasındaki farklılıklarının incelenmesinde iki ortalama arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için uygulanan “t” testi tekniği sonucunda, cinsiyet değişkeni açısından lise öğrencilerinin, topluluk hissi düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

### **5.1.3 Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Açısından Erkek ve Kadın Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma**

Psikolojik iyi olma düzeyleri açısından erkek ve kadın lise öğrencileri arasındaki farklılıklarının incelenmesinde iki ortalama farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için uygulanan “t” testi tekniği sonucunda, erkek ve kadın lise öğrencileri

arasında çevresel hâkimiyet, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amaçları ve toplam psikolojik iyi olma puanları açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla çevresel hakimiyete sahip oldukları söylenebilir.

Alanyazın incelemesi sonucunda, psikolojik iyi olma açısından cinsiyet farklılıklarını inceleyen araştırmalardan elde edilen bulguların tutarsızlık gösterdiği görülmüştür. Haring ve diğerleri (1984), psikolojik iyi olma açısından erkeklerin bayanlardan daha iyi bir konumda olduğu sonucunu elde ederken, Lee, Seccombe ve Shehan (1991), tam tersi bir bulgu elde etmiştir.

Cenkseven (2004); Vleioras ve Bosma (2005), cinsiyete göre psikolojik iyi olmanın bazı boyutlarında anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Ryff, Magee, Kling ve Wing'in (1999), araştırmalarında özerklik, yaşam amaçları, çevresel hâkimiyet ve öz-kabul boyutları açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuştur. Aynı araştırmada tüm yaş gruplarındaki kadınların erkeklere göre diğerleriyle olumlu ilişkiler ve bireysel gelişim alt boyutlarından daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Cooper ve Arkadaşları (1995a), cinsiyetleri ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte kadınların psikolojik işlevselliğine ilişkin daha kesin ve doğru değerlendirmelerde bulunmak için, kadınların psikolojik iyi olmanın çeşitli alanlarında erkeklere göre daha fazla psikolojik kaynaklara sahip olduğunu ve iyi olmanın diğer boyutlarında erkeklere yakın puanlar elde ettiklerini dikkate almak gereklidir (Ryff, 1995). Böylece alanyazında da erkek ve kadınların psikolojik iyi olma düzeyleri arasında kısmen de olsa farklılıklar olduğu görülmektedir.

Cenkseven (2004), üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerini belirlemek amacıyla "Ryff'ın Psikolojik İyi Olma Ölçekleri", öznel iyi olma düzeylerini belirlemek için "Olumlu-Olumsuz Duygulanım Ölçeği" ve "Yaşam Doyumu Ölçeği" kullanılmıştır. Cinsiyete göre de psikolojik iyi olmanın bazı boyutlarında anlamlı farklılıklar elde edilmiştir.

September ve diğerleri (2001), 379 Kanadalı üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada psikolojik iyi olma ile cinsiyet rolleri(a) kadınsı özelliklerden yüksek puan alan kişilerin psikolojik iyi olmanın "diğerleriyle olumlu ilişkiler" boyutundan

da yüksek puanlar aldığı, (b) erkeksi özellik puanları yüksek olan kişilerin psikolojik iyi olmanın “Özerklik” boyutunda yüksek puanlar aldığı, (c) yanıltıcı duygular (ve güven yeteneği düşük olanlar) puanları yüksek olan kişilerin “kendini kabul” ve (d) “çevresel hâkimiyet” puanlarının düşük olduğu şeklinde ortaya çıkmıştır.

#### **5.1.4 Topluluk Hissi Düzeyleri Açısından Algılanan Gelir Düzeyleri Farklı Olan Lise Öğrencileri Arasında Anlamli Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma**

Topluluk hissi düzeyleri açısından algılanan gelir düzeyleri farklı olan lise öğrencileri arasında anlamli farklılık olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi kullanılmıştır. Algılanan gelir düzeyleri farklı olan öğrencilerin topluluk hissi düzeyleri açısından puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin topluluk hissi düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamli farklılığın olmadığı görülmüştür.

#### **5.1.5 Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Açısından Algılanan Gelir Düzeyleri Farklı Olan Lise Öğrencileri Arasında Anlamli Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma**

Psikolojik iyi olma ölçekleri ve alt boyut puanlarının gelir değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri açısından algıladıkları gelir düzeyleri farklı olan lise öğrencileri arasında anlamli bir farklılık bulunmamıştır.

Alanyazında psikolojik iyi olma ile algılanan gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalardan elde edilen bulguların tutarsızlık gösterdiği görülmüştür. Ekonomik kazancın mutluluk üzerinde çok az etkisi bulunmuştur. Kısacası demografik değişkenlerle varyansın sadece çok küçük bir yüzdesi açıklanabilmektedir (Diener ve Lucas, 2000). Araştırmacılar araştırma konularını dışsal ve demografik faktörlerden, dışsal faktörleri etkileyen psikolojik değişkenlere yöneltmişlerdir. İnsanların karşılamak zorunda olduğu ihtiyaçları ve kaynakları,

amaçları, değerleri ve kişilik özellikleri araştırma konusu olmuştur (Diener ve Lucas, 2000). Önemli sayıda araştırma amaçlar ile iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiş ve amaçların pek çok özelliği (Sadece bir amaca sahip olmak, amacın önemi, amaç yükümlülüğü) çalışılmıştır.

Araştırma sonuçları kişisel amaçlarına yönelik ilerlemenin kişinin iyi oluşunun güvenilir yordayıcılarından biri olduğunu (Ryan ve Deci, 2001; Myers ve Diener, 1995; Diener, Suh ve Oishi, 1997) ve amaçlarda ilerlemenin algılanmasının verdiği doyumun, amaçlara ulaşıldığında elde edilen doyumdan daha fazla olabildiğini göstermektedir (Diener ve ark. 1999). Yaşam amacının olması psikolojik iyi oluşu da olumlu etkilemektedir (Ryff ve Singer, 1998). Ekonomik kazanç, sosyal beceri ve kişinin amaçlarıyla ilişkili olduğu zaman yordamaktadır (2002). Genel olarak dışsal koşulların psikolojik iyi oluşa etkisinin az olduğu düşünülmektedir. Bireyin mutluluk kaynaklarının neler olduğu önemlidir (Diener, Suh ve Oishi, 1997). Aylık geliri düşük olan bir ailenin çocuğunun aylık geliri yüksek bir ailenin çocuğundan daha mutlu olduğu gözlemlenebilen bir durumdur.

#### **5.1.6 Topluluk Hissi Düzeyleri Açısından Ebeveyn Tutumları Farklı Olan Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma**

Ebeveyn tutumları farklı olan lise öğrencilerin topluluk hissi düzeyleri açısından puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin topluluk hissi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

#### **5.1.7 Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Açısından Ebeveyn Tutumları Farklı Olan Lise Öğrencileri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma**

Psikolojik iyi olma düzeyleri açısından ebeveyn tutumları farklı olan lise öğrencileri arasında çevresel hakimiyet alt boyutunda farklılık olduğu bulunmuştur. Buna göre lise öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri açısından demokratik ebeveyn tutumu ile ilgisiz ebeveyn tutumu arasında demokratik ebeveyn tutumu lehine;



otoriter ebeveyn tutumu ile demokratik ebeveyn tutumu arasında demokratik ebeveyn tutumu lehine; koruyucu ebeveyn tutumu ile demokratik ebeveyn tutumu arasında demokratik ebeveyn tutumu lehine; anlamlılık meydana geldiği saptanmıştır. Otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin daha düşük çevresel hakimiyet, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amaçları, öz kabul ve psikolojik iyi olma puanlarına sahip oldukları bulunmuştur.

Alanyazın incelendiğinde, Young ve Miller (1995), ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumu, özellikle içsel destek ve yakınlığın, yaşam doyumu ile olumlu olarak ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ergenlerle yapılan bir araştırmada Shek (1999), genel ana-baba tutumu ve belirli ana-baba davranışlarının yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Bu çalışmada ebeveyn özelliklerinin, ergenlerin psikolojik iyi oluşlarını hem aynı zamanda hem de boylamsal olarak yordadığı görülmüştür. Cenkseven ve Akbaş (2007), üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmayı, dışadönüklük, nevrotizm, öğrenilmiş güçlülük, ebeveynle ve flörtle ilişkiden algılanan hoşnutluk, boş zaman etkinliklerinden algılanan hoşnutluk ve cinsiyet değişkenlerinin anlamlı olarak yordadığını saptamışlardır.

Anababa çatışması ve parçalanması ile çocuğun duygusal iyi oluşu arasında ilişkinin araştırıldığı çalışmada 1640 çocuk ele alınmıştır. Araştırma sonucunda yaşanan çatışma ve parçalanmanın kaygı ve depresyonla ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca yüksek çatışma ortamında yaşayan çocuklar, anababası çatışma yaşayanlara göre daha düşük iyi oluş sergilemektedir (Jekielek, 1998). Videon (2005), çalışmasında babayla ilişkilerin çocuğun iyi oluşuna etkilerini bulmaya çalışmıştır. 7-12. sınıfa devam eden 6512 öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışma sonucunda anne-ergen ilişkisinden bağımsız olarak babaların da ergenin iyi oluşu üzerinde bağımsız etkisinin olduğu ortaya konulmuştur.

Karşılaştırmalı analiz sonuçlarına göre babaların veya annelerin kız veya erkek çocukları üzerindeki etki büyüklüğü benzerdir. Ancak zaman içindeki etkiye bakıldığında babanın etkisi anneye göre daha geçicidir.

Corsano, Majorano ve Champretavy (2006), psikolojik iyi oluş ile ebeveynlerle ilişkiler arasındaki bağı incelemişlerdir. 11–19 yaş arasında 330 ergen üzerinde yapılan çalışma sonucunda ergenlerin ebeveynleriyle ilişkilerinin onların psikolojik iyi oluşuyla olumlu ilişkisinin olduğu ortaya konulmuştur. Shek (2007), algılanan

ebeveyn kontrolü ve iyi oluş arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada 2758 ergeni çalışmaya dahil etmiştir. Araştırma sonucuna göre algılanan ebeveynlerle kontrolü ergenin iyi oluşunu yordamaktadır.

## 5.2.ÖNERİLER

### 5.2.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Bu araştırmada psikolojik iyi olma ve topluluk hissini arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Psikolojik iyi olma ve topluluk hissini arasında nasıl bir ilişki olduğu, bu iki kavramın birbirlerini nasıl etkiledikleri ve cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, algılanan ebeveyn tutumları değişkenlerinin topluluk hissi yeterlik ve psikolojik iyi olma kavramları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Lise öğrencileri üzerinde araştırmalar yapılarak topluluk hissi ve psikolojik iyi olma düzeyleri düşük öğrencilerin topluluk hissi düzeylerini arttırmak için psikolojik danışma uygulamaları düzenlenebilir. Araştırma sonuçlarına göre, yapılan bu çalışmalar öğrencilerin psikolojik iyi olma düzeylerini de arttıracak beklenildiğinden öğrencilerin yaşamlarını daha işlevsel bir şekilde sürdürebilmeleri sağlanabilir. Aynı şekilde psikolojik iyi olma düzeylerini arttırmak için yapılan çalışmalar öğrencilerin topluluk hissi düzeylerini de arttırması beklenebilir.

2. Lise öğrencilerinin topluluk hissi ve psikolojik iyi olma düzeylerindeki artışın akademik başarılarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülebilir.

3. Lise öğrencilerinin topluluk hissi ve psikolojik iyi olma düzeylerini arttırmak ya da topluluk hissi ve psikolojik iyi olmanın gelişimini engellemek için ailelere, olumlu aile tutumları ve aile tutumlarının çocuğun kişilik özelliklerine etkileri gibi konuları içeren eğitim programları düzenlenebilir.

4. Topluluk hissi ve psikolojik iyi olma kavramları erdem ve mutlulukla ilişkilidir. Erdem ve mutluluk bireyin karakterinin temelini oluşturmaktadır. Eğitimin temel amacı bireyin karakterini geliştirmektir ve karakter eğitimi bireyin manevi ve ahlaki yönden kendini tanımasıyla mümkündür. Kendini tanıyan, psikolojik olarak daha iyi konumda olan, erdemli ve mutlu nesiller yetiştirmek için eğitimin her kademesinde karakter eğitimleri düzenlenebilir.

### 5.2.2 İleride Yapılabilecek Araştırmalar İçin Öneriler

1. Bu çalışmanın katılımcıları Balıkesir Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi'nde eğitim öğrencilerden oluştuğu için değişik liselerde ve değişik eğitim düzeylerinde öğrenim gören daha geniş bir öğrenci örnekleme ile tekrar yapılması sonuçların genellenebilme olasılığını arttıracaktır varsayılmaktadır.
2. Bu araştırmanın katılımcıları sadece lise öğrencileri ile sınırlı olduğu için bulguların diğer eğitim kurumlarında bulunan öğrenciler, çalışanlar ve yetişkinler için genellenmesi zordur. Bu nedenle lise dışında farklı türden ve farklı düzeydeki eğitim kurumlarında, çalışan grubunda ve yetişkinlerde bu türden bir çalışma yapılması, bu alandaki sorunların çözümleri için katkılar sağlayabilir.
3. Bu kavramlarla ilgili araştırmaların daha küçük yaş gruplarında yapılabilmesi için topluluk hissi ve psikolojik iyi olma kavramlarını ölçebilen ölçme araçları geliştirilebilir ya da uyarlanabilir. Öğrencilerin karakter gelişimleri için ilköğretim çağının kritik bir dönem olması yapılacak araştırmaların daha küçük yaş grupları üzerinde yapılmasının önemini arttırmaktadır.
4. Topluluk hissi ile psikolojik iyi olma kavramlarının deneysel olarak incelendiği araştırmaların yapılması farklı türden ve daha uygulamaya dönük sonuçların elde edilmesini sağlayabilir.
5. Araştırmamızda topluluk hissi ve psikolojik iyi olma kavramları cinsiyet, gelir düzeyi ve ebeveyn tutumları açısından incelenmiştir. Ancak bu kavramlar değerlendirilirken lise öğrencilerinin algıladıkları gelir düzeyi, ebeveyn tutumları ele alınmıştır. Bu değişkenlerle ilgili gelir düzeyini nesnel olarak ele alabileceğimiz çalışmalar yapılabilir. Ayrıca ebeveyn tutumlarını belirlemek için öğrencilere ve ailelerine ölçekler uygulanabilir.
6. Bu kavramlarla ilgili çalışmalar daha çok lise öğrencileri üzerinde ve küçük gruplarla yapılmaktadır. Bu kavramlarla ilgili, özellikle psikolojik iyi olma kavramı ile ilgili ulusal düzeyde çalışmaların yapılması ülke çapında koruyucu ve önleyici ruh sağlığı çalışmaları yapılmasına öncülük edebilir.

## KAYNAKÇA

- Adams, V. H. (1999). Predictors of African American well-being. *Journal of Black Psychology*, 25(1), 78–104.
- Akalın, A. (2000). Cinsel kimlik gelişimi. Fincancıoğlu N, Bulut A, *Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi Öğretmen El Kitabı*. İstanbul: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı.
- Akın, A. (2012). *Psikolojide Ve Eğitimde Kullanılan Güncel Ölçme Araçları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akın, A. (2009). *Akılcı duygusal davranışçı terapi odaklı grupla psikolojik danışmanın psikolojik iyi olma ve öz-duyarlık üzerindeki etkisi*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış doktora tezi.
- Akın, A. (2008). Psikolojik İyi Olma Ölçekleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 721-750. (SSCI)
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*, New York: Holt, Rinehart, Winston.
- Aragon, S. (2003). Creating social presence in online environments. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 100, 57-68.
- Aydın, C. H., (2002a), Uzaktan Eğitimin Geleceğine İlişkin Eğilimler, Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu'nda sunulan bildiri (Eskişehir. Mayıs).
- Aydın, C. H., (2002b), Çevrimiçi (Sanal) Öğrenme Toplulukları, Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu'nda sunulan bildiri (Eskişehir. Mayıs).
- Bateman, H. V. (1998). *Psychological sense of community in the classroom: Relationships to student's social and academic skills and social behavior*. Unpublished doctoral dissertation, Vanderbilt University: USA.
- Bielaczyc, K., & A. Collins (1999). Learning communities in classrooms: a reconceptualization of educational practices. In: C. M. Reigeluth (Ed.). *Instructional-design theories and models: a new paradigm of instructional theory*, 269–292. New Jersey: Lawrence Erlbaum.

- Bradburn, N. (1969). *The Structure of Psychological Well-being*. Chicago: Aldine.
- Brook, C., & Oliver, R. (2004). Online Learning Communities: Exploring the impact of group size on community development. World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications. Lugano: Switzerland.
- Brossoie, N. (2003). Community connections and sense of community among older adults. *Master of Science In Human Development*, The Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Bryk, A. S., Lee, V. E., & Holland, P. B. (1993). *Catholic schools and the common good*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bruffee, K.A. (1993). *Collaborative learning: higher education, interdependence, and the authority of knowledge*. Baltimore: John Hopkins University.
- Buunk, B., & Nauta, A. (2000). Why intraindividual needs are not enough motivation is primarily social. *Psychological Inquiry*, 11(4), 279-284.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö., Kahveci, Ö., & Demirel, F. (2004). Güdülenme ve öğrenme stratejileri ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(2), 207-239.
- Cartland, J., Ruch-Ross, H.S., & Henry, D. B. (2003). Feeling at home in one's school: A first look at new measure. *Adolescence*, 38, 305-319.
- Cenkseven, F. (2004). *Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Chang, E.C., D'Zurilla, T. J., & Sana, L. J., (2007). Social problem solving as a mediator of the link between stress and psychological well-being in middle-adulthood. *Cognitive Therapy and Research Published Online*.
- Chekola, M. G. (1975). *The Concept of Happiness*. University of Michigan, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Cheng, H. & Furnham, A. (2003). Personality, self-esteem, and demographic predictions of happiness and depression. *Personality and Individual Differences*, 34(6), 921- 942.

- Cheng, S.-T.,& Chan, A. C. M. (2005). Measuring psychological well-being in the Chinese. *Personality and Individual Differences*, 38, 1307-1316.
- Chiessi, M.,& Cicognani, E.(2010). Assessing sense of community on adolescents: Validating the brief scale of sense of community in adolescents (soc-a). *Journal of Community Psychology*, 38, 276–292.
- Cihangir Çankaya, Z. (2009). Öğretmen adaylarında temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve iyi olma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 691-711.
- Cirhinlioğlu, F. (2006). *Üniversite öğrencilerinde utanç eğilimi, dini yönelimler, benlik kurguları ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkiler*. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Contreras-Castillo J., Favela, J., Perez-Fragoso, C., & E. Santamaria-del-Angel (2004). Informal interactions and their implications for online courses. *Computers ve Education*, 42(2), 149–168.
- Cooper H.,& Moore, (1995a). Teenage motherhood, mother-only households and teacher expectations. *Journal of Experimental Education*, 63, 231-248.
- Croninger, R. B., & Lee, V. E. (2001). Social capital and dropping out of high school: Benefits to at-risk students of teachers' support and guidance. *Teachers College Record*, 103(4), 548–581.
- Davies, W.,&Herbert, D. (1993). *Communities within cities*. London: Pinter.
- Deci, E.,& Ryan, R. (2002). *Self-Determination Theory*.  
<http://psych.rochester.edu/sdt/theory.html> adresinden erişilmiştir.
- DeNeve, K. M.,& Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124, 197-229.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575.
- Diener, E., Suh E.,& Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal Of Clinical Psychology*, 24, 25-41.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55, 34–43.

- Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Culture, personality, and subjective well-being. *Annual Review of Psychology*, 54, 403–425.
- Diener, E., Suh, E., Lucas, R., & Smith, H. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302.
- Dierendonck, D. V. (2004). The construct validity of Ryff's scales of psychological well-being and its extension with spiritual well-being. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 62-43.
- Erikson, E. H. (1968). *İnsanın sekiz çağı* (Çev. B. Üstün, V. Sar). Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Fried, M. (1986). The neighborhood in metropolitan life: its psychological significance, R.B. Taylor (Ed.) *Urban Neighborhoods*, 331-363. New York: Praeger.
- Frisch, M. B., Cornell, J., Villanueva, M., & Retzlaff, P.J. (1992). Clinical validation of the quality of life inventory: A measure of life satisfaction for use in treatment planning and outcome assessment. *Psychological Assessment*, 4, 92-101.
- Geçtan, E. (2000). *Psikanaliz ve sonrası*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescents: Relationships to motivation and achievement. *Journal of Early Adolescence*, 13, 21-43.
- Goodlad, J.L. (1996). "Democracy, education and communit", In R. Soder (Ed.). *Democracy, education, and the schools*, 87–96, New York: Jossey-Bass.
- Göcen, G. (2012). *Şükür ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişki üzerine bir alan araştırması*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Göksal, E. (2008). *Çevrimiçi öğrenenlerin sözsüz iletişim unsurlarını kullanma sıklıkları ve topluluk olma duyguları arasındaki etkileşim*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış yüksek lisans tezi.

- Gunawardena, C. N., & F. Zittle (1997). Social presence as a predictor of satisfaction within a computer mediated conferencing environment. *American Journal of Distance Education*, 11(3), 8–25.
- Gülaçtı, F. (2009). *Sosyal beceri eğitime yönelik programın üniversite öğrencilerinin sosyal beceri, öznel ve psikolojik iyi olma düzeylerine etkisi*. Erzurum : Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Hagerty, B. M., Lynch-Sauer, J., Patusky, K., Bouwsema, M., & Collier, P. (1992). Sense of belonging: A vital mental health concept. *Archives of Psychiatric Nursing*, 6, 172–177.
- Haring, M. J., Stock, W. A., & Okun, M. A. (1984). A Research Synthesis of Gender and Social Class as Correlates of Subjective Well-being. *Human Relations*, 37, 645-657.
- Harrington, R., & Loffredo, (2001). The relationship between life satisfaction, selfconsciousness, and the myers-briggs type inventory dimensions. *The Journal of Psychology*, 135, 4, 439-450.
- Herod, L. (1999). Interpersonal presence in computer conferencing courses. [http://kolea.kcc.hawaii.edu/tcc/tcon2k/paper/paper\\_herodl.html](http://kolea.kcc.hawaii.edu/tcc/tcon2k/paper/paper_herodl.html) adresinden erişilmiştir.
- Hill, J. L. (1996). Psychological sense of community: Suggestions for future research. *Journal of Community Psychology*, 24 (4), 431–438.
- Hiltz, S. R. (1998) Collaborative learning in asynchronous learning networks: building learning communities. Invited Address at "WEB98", Orlando, Florida.
- Hirt, E. R., Deppe, R. K. & Gordon, L. J. (1991). Self-reported versus behavioral self-handicapping: Empirical evidence for a theoretical distinction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(6), 981-991.
- Hull, R. B. IV. (1992). Image, congruity, place attachment and community design. *The Journal of Architectural and Planning Research*, 9(3), 181-192.



- İsen G.,& Batmaz V. (2002). *Ben ve toplum sosyal psikoloji, nara sor: Hangi tanesini daha çok seviyor*.İstanbul: Om Yayınevi.
- Jacobs, J. (1961).*Death and life of great american cities*. New York:RandomHouse.
- Jung, C. G. (1933).*Modern man is search of a soul*. New York: Harcourt, Bruce, & World.
- Kahn, J. H., Hessling, R. M., & Russell, D. W. (2003). Social support, health, and well-being among the elderly: What is the role of negative affectivity.*Personality and individual differences*, 35,5-17.
- Kahneman, D., Diener, E., & Schwartz, N. (1999).*Well-being: The foundations of hedonic psychology*. New York: Russell Sage Foundation.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Sanem Yayıncılık.
- Kasser, T., &Ryan, R. (1993). A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*,65(2), 410-422.
- Keyes, C. L., Shmotkin, D.,& Ryff, C. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions, *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 1007-1022.
- Kuzucu, Y. (2006). *Duyguları fark etmeye ve ifade etmeye yönelik bir psiko-eğitim programının, üniversite öğrencilerinin duygusal farkındalık düzeylerine, duyguları ifade etme eğilimlerine, psikolojik ve öznel iyi oluşlarına etkisi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış doktora tezi.
- Kyröläinen, S.S. (2001). Sense of community in web environments, master's thesis Department of Psychology. Web:<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/3691/senseofc.pdf?sequence=2> adresinden erişilmiştir.
- Lawton, M. P. (1983). Psychological well-being and adversity.*Journal of Gerontology*, 30, 85-89.

- Lee, V. E., & Burkam, D. T. (2003). Dropping out of high school: The role of school organization and structure. *American Educational Research Journal*, 40(2), 353–393.
- Lindfors, P., Berntsson, L., & Lundberg, U. (2006). Factor structure of Ryff's psychological well-being scales in Swedish female and male white-collar workers. *Personality and Individual Differences*, 40(6), 1213-1222.
- Lorion, R. P., & Newbrough, J. R. (1996). Psychological sense of community: The pursuit of a field's dream. *Journal of Community Psychology*, 24, 311-326.
- Lu, L., Gilmore, R., & Kao, S. (2001). Cultural values and happiness: An east-west dialogue. *The Journal of Social Psychology*, 141 (4), 477-493.
- Lucas, R. E., & Gohm, C. L. (2000). Age and sex differences in subjective well-being across cultures, In Diener, E., ve Suh, E. M. (Eds.). *Culture and subjective well-being* (s. 291–317). Cambridge, MA, London, England; A Bradford Book, The MIT Press.
- Lyubomirsky, S., & Lepper H. S. (1999). A measure of subjective happiness: preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46, 137-155.
- Maier, E. H., & Lachman, M.E. (2000). Consequences of early parental loss and separation for health and well-being in midlife. *International Journal of Behavioral Development*, 24(2), 183-189.
- Maloney, H. (1990). *Psychology of religion: Personalities, Problem, Possibilities*. Grand Rapids, MI: Baker.
- Mannarini, T., & Fedi, A. (2009). Multiple senses of community: The experience and meaning of community. *Journal of Community Psychology*, 37(2), 211–227.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551–558.
- Maslow, A. H. (1968). *Towards Psychology of Being*. New York: D. Van Nostrand.
- McIsaac, M.S.(2002). Online learning from an international perspective. *Educational Media International*, 39(1), 17–22.

- McKinley, M. (1999). Menopausal attitudes, objectified body consciousness, aging anxiety, and body esteem: european american women's body experiences in midlife. *Body Image*, 5(4),375-380.
- McMillan, D. W., & D. M. Chavis, (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, 14 (1), 6– 23.
- McMillan, D. W.(1996). Sense of Community.*Journal of Community Psychology*, 24(4), 315–325.
- Memnun, S. (2006). *Algılanan esenlik ölçeğinin (perceived wellness scale) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ve beden eğitimi öğretmenlerinin esenlik algıları*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri , Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Moore, A. B., & R. Brooks (2000). Learning communities and community development: Describing the process. *Learning Communities: International Journal of Adultand Vocational Learning*, Issue No.1(Nov), 1–15. Web: <http://www.crlra.utas.edu.au/Pages/files/journal/articles/iss1/1MooreveB.pdf> fadresinden erişilmiştir.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy?*Psychological Science*, 6, 10–19.
- Nisbet, R. A. (1969). *The quest for community*. New York: Oxford University Press.
- Oren, A., Mioduser, D.,& R. Nachmias (2002). “The development of social climate in virtual learning discussion groups”.*International Review of Research in Open and Distance Learning* (April)
- Osterman, K. F. (2002). Schools as communities for students. InG. C. Furman (Ed.), *School as community: From promise to practice* (pp. 167–195). Albany: State University of New York Press.
- Öztürk, O.M. (2004).*Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Palloff, R., & Pratt, K. (1999). *Building learning communitics in cyberspace: Effective strategies for the online classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Pargament, K. I. (2005). Acı ve Tatlı: Dindarlığın Bedelleri ve Faydaları Üzerine Bir Değerlendirme.(Çev. A.U. Mehmedoğlu), *ÇÜİFD*, 5(1), Adana, 279-313.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). Review of the satisfaction with life scale. *psychological assessment*,5(2), 164–172.

- Preece, J. (2000). *Online communities: designing usability & supporting sociability*. New York: Wiley.
- Pretty, G., Bishop, B., Fisher, A., & C. Sonn (2006). Psychological sense of community and its relevance to well-being and everyday life in Australia, *The Australian Psychological Society*, September.
- Pretty, G. M. H., Conroy, C., Dugay, J., Fowler, K., & Williams, D. (1996). Sense of community and its relevance to adolescents of all ages. *Journal of Community Psychology*, 24, 365–379.
- Quan-Haase, A., Wellman, B., Witte, J., & K. Hampton (2002). Capitalizing on the internet: social contact, civic engagement, and sense of community. *The Internet in Everyday Life*.
- Rafanelli, C., Park, S. K. Ruini, C., Ottolini, F., Cazzaro, M., & Fava, G. A. (2000). Rating well-being and distress. *Stress Medicine*, 16, 55-61.
- Rheingold, H. (1991). *The virtual community*. New York: Summit.
- Rhodewalt, F. (1990). Self-handicappers: Individual differences in the preference for anticipatory self-protective acts. In R. L. Higgins, C. R. Snyder & S. Berglas (Eds.), *Self-handicapping: The paradox that isn't* (69-106). New York: Plenum Press.
- Rhodewalt, F., Saltzman, A. T., & Wittmer, J. (1984). Self-handicapping among competitive athletes: The role of practice in self-esteem protection. *Basic and Applied Social Psychology*, 5(3), 197-209.
- Riger, S., & Lavrakas, P.J. (1981). Community ties: Patterns of attachment and social interaction in urban neighborhoods. *American Journal of Community Psychology*, 9, 55-56.
- Robbins, S. B., & Kliewe, W. L., (2000). "Advances in theory and research on subjective well-being", In S.D. Brown-R.W. Lent (Ed), *Handbook of Counseling Psychology*, New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*, Boston: Houghton Mifflin.
- Rovai, A. P., & R.A. Lucking (2000). "Measuring sense of classroom community". Manuscript submitted for publication.

- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). "On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being", In S. Fiske (Eds.), *Annual Review of Psychology, Volume 52* (s. 141–166). Palo Alto, CA: Annual Reviews, Inc.
- Ryff, C. D. (1989a). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D. (1989b). In the eye of the beholder: Views of psychological well-being among middle-aged and older adults, *Psychology and Aging*, 4(2), 195–210.
- Ryff, C. D., & Essex, M. J. (1992). The interpretation of life experience and well-being: The sample case of relocation. *Psychology and Aging*, 7, 507-517.
- Ryff, C. D., & Heidrich, S. M. (1997). Experience and well-being: explorations on domains of life and how they matter. *International Journal of Behavioral Development*, 20(2), 193-206.
- Ryff, C. D., & Singer, B. (1998). The contours of positive human health. *Psychological Inquiry*, 9, 1-28.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995), The structure of psychological well-being revisited, *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 719–727.
- Sarason, S. B. (1974). *The psychological sense of community: Prospects for a Community Psychology*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Saunders, K.J., & Kashubeck-West, S., (2006). "The relations among feminist identity development, gender-role orientation, and psychological well-being in women". *Psychology of Women Quarterly*, 30, 199–211.
- Schimmack, U., Radhakrishnan, P., Oishi, S., & Dzokoto, V., Ahadi, S. (2002). Culture, personality ve subjective well-being integrating process models of life satisfaction. *Journal of personality and social psychology*, 82(4), 582-593.
- Schmutte, P. S., & Ryff, C. D. (1997). Personality and well-being: Reexamining methods and meanings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(3), 549-559.

- Segrin, C., & Taylor, M. (2007). Positive interpersonal relationships mediate the association between social skills and psychological well-being. *Personality and Individual Differences, 43*, 637-646.
- September, A.N., McCarrey, M., Baranowsky, A., Parent, C., & Schindler, D. (2001). The relation between well-being, imposter feelings, and gender role orientation among Canadian University students. *Journal of Social Psychology, 141*(2), 218-232.
- Shaffer, C. R. ve K. Anundsen, (1993). *Creating community anywhere – finding support and connection in a fragmented world*. Jeremy P. Tarcher/Perigree.
- Shek, D. T. L. (1999). Parenting characteristics and adolescent psychological well-being: A Longitudinal Study in a Chinese Context. *Social and General Psychology Monographs, 125*(1), p. 27-55.
- Shin, D. C., & Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life, *Social Indicators Research, 5*, 475-492.
- Short, J., Williams, E., & B. Christie, (1976). *The Social Psychology of Telecommunications*. London: John Wiley & Sons.
- Smith, P., & Ragan, T. (2005). *Instructional design (3rd ed.)*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Springer, K. W., & Hauser, R. M. (2006). An assessment of the construct validity of Ryff's scales of psychological well-being: Method, mode, and measurement effects. *Social Science Research, 35*(4), 1080-1112.
- Strube, M. J. (1986). An analysis of the self-handicapping scale. *Basic Applied Social Psychology, 7*(3), 211-224.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986) "The social identity theory of group behavior". In Worchel, S. & Austin, W. (Eds.), *Psychology of Intergroup Relations*. Chicago: Nelson Hall.
- Tellegen, A. (1985). "Structures of mood and personality and their relevance to assessing anxiety, with an emphasis on self-report", In A. H. Tuma ve J. D. Maser (Eds.), *Anxiety and the anxiety disorders* (s. 681–706). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

- Vleioras, G., & Bosma, H. A. (2005). Are identity styles important for psychological well-being? *Journal of Adolescence*, 28(3), 397-409.
- Wang, S.K. (2008). The effects of a synchronous communication tool (yahoo messenger) on online learners' sense of community and their multimedia authoring skills. *Journal of Interactive Online Learning*, 7(1), 59-74.
- Waterman, A. S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrast of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 678-691.
- Wegerif, R. (1998). The social dimension of asynchronous learning networks. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 2 (1).
- Wellman B. & M. Gulia, (1999). "The network basis of social support: A network is more than the sum of its ties". In Wellman, B. (Ed.). *Networks in the Global Village*. Boulder, CO: Westview.
- Wilson, J., Cordry, S., & King, N. (2004). Building learning communities with distance learning instruction. *TechTrends*, 48, 20-22.
- Yetim, U. (2001). *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Yoon, S.W. (2003). In search of meaningful online learning experiences. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 100, 19-30.
- Young M., Miller, C. B., Norton, C. M., Hill, J. E. (1995). The Effect of Parental Supportive Behaviour on Life Satisfaction of Adolescent Offspring. *Journal of Marriage and Family*, 57, 813-822.
- Zuckerman, M., Kieffer, S. C., & Knee, C. R. (1998). Consequences of self-handicapping: Effects on coping, academic performance and adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1619-1628.

## **EKLER**

### **EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

Bilimsel bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan bu formda çeşitli sorular bulunmaktadır. Ad, soyad ve numara gibi kimliğinizi tanıtıcı bilgiler vermeden formda yer alan tüm soruları doğru ve samimi bir şekilde yanıtalamanız rica olunur. Lütfen soruları boş bırakmayınız.

İlgilerinize ve katkılarınıza teşekkürler.

**Nihal EROğLU**

- 1) **Cinsiyetiniz :** Bay ( ) Bayan ( )
- 2) **Size göre ailenizin gelir düzeyi nasıl?**
  - a) Yetersiz ( )
  - b) Orta düzeyde ( )
  - c) İyi ( )
- 3) **Anne-Babanızın size karşı tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?**
  - a) İlgisiz ( )
  - b) Demokratik ( )
  - c) Otoriter ( )
  - d) Koruyucu ( )



## PSİKOLOJİK İYİ OLMA ÖLÇEKLERİNİN KISA FORMU

Aşağıda kendiniz ve yaşamınız hakkında hissettiklerinizle ilgili bir dizi ifade yer almaktadır. Lütfen doğru veya yanlış cevap olmadığını unutmayınız. Aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Lütfen her ifadeye mutlaka <b>TEK yanıt</b> veriniz ve kesinlikle <b>BOŞ bırakmayınız</b> . En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederiz.		Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Bazen Katılmıyorum		Kararsızım		Bazen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
(1) Kesinlikle Katılmıyorum	(2) Katılmıyorum	(3) Bazen Katılmıyorum	(4) Kararsızım	(5) Bazen Katılıyorum	(6) Katılıyorum	(7) Kesinlikle Katılıyorum	anlamına gelmektedir.								
1	Çoğu insanın görüşlerine ters düşse bile düşüncelerimi dile getirmekten	1	2	3	4	5	6	7							
2	Genellikle yaşamımdaki olaylardan sorumlu olduğumu hissederim.	1	2	3	4	5	6	7							
3	Ufkumu genişletecek aktivitelerle ilgilenmem.	1	2	3	4	5	6	7							
4	Çoğu insan, beni sevecen ve şefkatli biri olarak görür.	1	2	3	4	5	6	7							
5	İçinde bulunduğum günü yaşarım ve geleceğe yönelik hiçbir şey düşünmem.	1	2	3	4	5	6	7							
6	Yaşamımı gözden geçirdiğimde, yaşamımdaki olayların sonuçlarından	1	2	3	4	5	6	7							
7	Verdiğim kararlar çoğunlukla diğer insanların davranışlarından etkilenmez.	1	2	3	4	5	6	7							
8	Günlük yaşam gereksinimleri sıklıkla enerjimi tüketir.	1	2	3	4	5	6	7							
9	Kendime ve dünyaya yönelik bakış açımı değiştirecek yeni deneyimleri	1	2	3	4	5	6	7							
10	Yakın ilişkilerimi sürdürmek benim için zordur.	1	2	3	4	5	6	7							
11	Yaşamımın bir yönü ve amacı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7							
12	Genellikle kendimi güvenli ve iyi hissederim.	1	2	3	4	5	6	7							
13	Diğer insanların benim hakkımdaki düşünceleri beni kaygılandırır.	1	2	3	4	5	6	7							
14	Çevremdeki insanlara ve topluma pek uyum sağlayamam.	1	2	3	4	5	6	7							
15	Bir birey olarak yıllardır kendimi gerçekten çok fazla geliştirmediyimi	1	2	3	4	5	6	7							
16	Problemlerimi paylaşabileceğim yakın arkadaşım az olduğu için kendimi çoğunlukla yalnız hissederim.	1	2	3	4	5	6	7							
17	Günlük aktivitelerim çoğunlukla bana saçma ve önemsiz gelir.	1	2	3	4	5	6	7							
18	Tanıdığım insanlardan çoğunun yaşamlarında benim elde ettiklerimden daha fazla şey elde ettiklerini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7							
19	Güçlü fikirleri olan insanlardan etkilenme eğilimim var.	1	2	3	4	5	6	7							

20	Günlük yaşamımdaki çoğu sorumluluğumu yerine getirmede gayet iyiyim.	1	2	3	4	5	6	7
21	Bir birey olarak zamanla kendimi çok geliştirdiğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
22	Ailem ve arkadaşarımla sohbet etmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
23	Yaşamdan ne elde etmeye çalıştığımı yönelik sağlıklı bir hisse sahip değilim.	1	2	3	4	5	6	7
24	Kişiliğimin birçok yönünü beğenirim.	1	2	3	4	5	6	7
25	Genel kaniya ters düşse bile görüşlerime güvenirim.	1	2	3	4	5	6	7
26	Çoğunlukla sorumluluklarımın altında ezildiğimi hissediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
27	Eski alışkanlıklarımı değiştirmemi gerektiren yeni ortamlarda bulunmaktan	1	2	3	4	5	6	7
28	İnsanlar beni özverili ve zamanını diğerleriyle paylaşmaya istekli birisi olarak	1	2	3	4	5	6	7
29	Geleceğe yönelik planlar yapmaktan ve onları gerçekleştirmek için çalışmaktan	1	2	3	4	5	6	7
30	Birçok yönden yaşamdan elde ettiklerime ilişkin hayal kırıklığı yaşadığımı	1	2	3	4	5	6	7
31	Tartışmalı konularla ilgili görüşlerimi söylemek benim için zordur.	1	2	3	4	5	6	7
32	Yaşamımı doyum sağlayacak şekilde düzenlemede zorluk yaşıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
33	Benim için yaşam sürekli bir öğrenme, değişim ve gelişim sürecidir.	1	2	3	4	5	6	7
34	Diğer insanlarla çok sayıda samimi ve güvenilir ilişkiler yaşamadım.	1	2	3	4	5	6	7
35	Bazı insanlar yaşamını amaçsızca geçirir ancak ben onlardan biri değilim.	1	2	3	4	5	6	7
36	Kendime yönelik tutumlarım, muhtemelen diğer insanların kendilerine yönelik tutumları kadar olumlu değildir.	1	2	3	4	5	6	7
37	Kendimi değerlendirirken başkalarının önemseydiği değerleri değil kendi düşüncelerimi dikkate alırım.	1	2	3	4	5	6	7
38	Zevklerime uygun bir ev ve yaşam tarzı kurabildim.	1	2	3	4	5	6	7
39	Yaşamımda büyük gelişimler veya değişiklikler yapmayı denemekten uzun zaman önce vazgeçtim.	1	2	3	4	5	6	7
40	Arkadaşarıma güvenebileceğimi bilirim, onlar da bana güvenebileceklerini	1	2	3	4	5	6	7
41	Bazen kendimi yapılması gereken her şeyi yapmış gibi hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
42	Kendimi arkadaşarımlarım ve tanıdıklarımla karşılaştırdığımda kim olduğuma ilişkin kendimi iyi hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7

## ERGENLERDE TOPLULUK HİSSİ

Yaşadığınız şehri göz önünde bulundurun. Aşağıda, yaşadığınız şehre ilişkin dikkate almanızı istediğimiz bazı açıklamaları bulabilirsiniz. Lütfen bunları dikkatlice okuyun ve hangi ifade size en doğru geliyorsa (x) işareti koyun.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Bu şehirde yaşayan insanlar birbirine destek olurlar.	0	1	2	3	4
2.	Bu şehirde yaşayan diğer ergenlerle birlikte çok zaman geçiririm.	0	1	2	3	4
3.	Bu şehirde yaşayan birçok insan birbirine yardım etmeye isteklidir	0	1	2	3	4
4.	Bu şehirde yaşayan insanlar işlerini kolaylaştırmak için birlikte çalışırlar	0	1	2	3	4
5.	Kendimi, bu şehire ait hissediyorum.	0	1	2	3	4
6.	Bu şehirde gençler için yeterli iş olanağı bulunmaktadır.	0	1	2	3	4
7.	Ne zaman konuşmak istesem, şehrimde birilerini bulabilirim	0	1	2	3	4
8.	Bu şehirde gençlerin birbiriyle tanışabileceği uygun ortamlar bulunmaktadır.	0	1	2	3	4
9.	Bu şehirde diğer ergenlerle yaşamaktan mutluyum.	0	1	2	3	4
10.	Yaşadığım şehrin, diğer şehirlere göre bir çok avantajı vardır.	0	1	2	3	4
11.	Bu şehirde, benim gibi gençlerin ilgisini çekecek pek çok iş imkanı vardır.	0	1	2	3	4
12.	Bu şehrin yaşamak için iyi bir yer olduğunu düşünüyorum.	0	1	2	3	4
13.	Bu şehirde yaşayan insanların, toplum yararına gerektiği gibi çalışmayan şeyleri değiştirebileceğini düşünüyorum.	0	1	2	3	4
14.	Gerçekten, konuya daha fazla eğilirse bu şehirde yaşayan gençler için bazı şeyleri değiştirebilmemizin mümkün olduğunu düşünüyorum.	0	1	2	3	4
15.	Burada yaşayan insanlar organize oldukları taktirde hedeflerine ulaşabilme şansına sahip olurlar.	0	1	2	3	4
16.	Biz gençlere bir şans verilseydi, şehrimiz için özel bir şeyler organize edebileceğimizi düşünüyorum.	0	1	2	3	4
17.	Bu şehirde, diğer gençlerle deneyimlerimizi ve ilgi alanlarımızı paylaşabileceğimizi düşünüyorum.	0	1	2	3	4
18.	Burası hoş bir şehirdir.	0	1	2	3	4
19.	Bu şehirde gençler eğlenmek için pek çok imkana sahiptir.	0	1	2	3	4
20.	Şehrimdeki insanlar birbirleriyle işbirliği halindedir.	0	1	2	3	4

## ÖZGEÇMİŞ

Nihal Eroğlu, 1983 yılında Kocaeli'nde doğdu. İlköğretime Giresun'da başlayıp Bitlis'te bitirdi. Orta öğretimini ve liseyi Kocaeli'nde tamamladı. 2003 yılında kazandığı Sakarya Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünden 2007 yılında mezun oldu.

Mezun olduğu yıl Balıkesir/Kepsut Serçeören İlköğretim Okulu'nda göreve başladı. Balıkesir in çeşitli okullarında okul öncesi öğretmeni olarak görev yaptı. 2011 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladı. Halen Balıkesir/Merkez Zübeyde Hanım Anaokulu'nda okul öncesi öğretmeni olarak görevini sürdürmektedir.

E-Posta Adresi: ns4941@hotmail.com,